

LAUREA
AMMATTIKORKEAKOULU

Uuden edellä

Pakkokeinolain uudistus - muutokset tuomioistuimen näkökulmasta

---

Kölhi, Niina

2013 Hyvinkää

Laurea-ammattikorkeakoulu
Hyvinkää

Pakkokeinolain uudistus - muutokset tuomioistuimen näkökulmasta

Niina Kølhi
Liiketalous
Opinnäytetyö
Toukokuu, 2013

Niina Kölhi

Pakkokeinolain uudistus - muutokset tuomioistuimen näkökulmasta

Vuosi 2013 Sivumäärä 52

Opinnäytetyössä tutkittiin niitä uudistuvan pakkokeinolain mukaisia rikosprosessuaalisia pakkokeinoja, joita tuomioistuimet käsittelevät. Opinnäytetyössä tutkittiin, miksi pakkokeinolain uudistukseen oli ryhdytty ja millaisia muutoksia uudistuvaan pakkokeinolakiin tuli. Opinnäytetyön lopputulokseksi ja toiminnalliseksi osaksi tuli ohjeistus tuomioistuimille, jossa on koostettu uuden pakkokeinolain säännökset, jotka vaikuttavat tuomioistuimeen. Ohjeistuksen on tarkoitus olla avuksi tuomioistuimessa työskenteleville, kun uudistuva pakkokeinolaki tulee voimaan.

Opinnäytetyö on jaettu kahteen osaan, joista ensimmäinen osa on teoreettinen ja toinen osa on tuomioistuimille tarkoitettu ohjeistus. Teoreettisessa osassa käsitellään pakkokeinoja yleisesti sekä pakkokeinolain uudistusta ja sen taustoja. Teoriaosassa on käsitelty lähemmin tuomioistuimen käsittelemiä pakkokeinoja ja tarkasteltu kuinka uudistuva pakkokeinolaki vaikuttaa niihin ja niiden käsittelyyn. Ohjeistukseen on kerätty lyhyesti nämä samat säännökset. Lähteinä opinnäytetyössä käytettiin lainsäädäntöä, virallislähteitä ja kirjallisuutta.

Uudistuvan pakkokeinolain merkittävimmät muutokset ovat tapahtuneet määräajoissa, joiden huomioiminen on tuomioistuimissa erittäin tärkeää. Laissa määrättyjen asioiden on tapahduttava laissa säädetyssä määräajassa. Lain uudistuksen yhteydessä on pakkokeinojen määrittelyä tarkennettu ja tehty pakkokeinolaista rakenteellisesti selkeämpi. Näillä muutoksilla ei ole kuitenkaan niin merkittävää vaikutusta pakkokeinoasioiden käsittelyyn tuomioistuimissa kuin uusilla määräajoilla.

Asiasanat: tuomioistuin, pakkokeinolaki, pakkokeinoasia

Niina Kölhi

Reform the Coercive Measures Act - changes from court's point of view

Year	2013	Pages	52
------	------	-------	----

This thesis examined coercive measures and why the Coercive Measures Act has been reform and what kinds of changes were made in the Act. The functional part of the thesis is an instruction to court. The Instruction includes provisions from the new Coercive Measures Act that affect the court.

There are two parts in this thesis. The first one is the theoretical part and the second is the instruction to the court. Coercive Measures, the reform of the law and the background of the reform are handled in the theoretical part. The thesis only deals with coercive measures handled by the court.

The most significant changes in the Coercive Measures Act concerned the time limits. It is very important watch time limits in the court, because if the court exceeds a time limit in coercive measures it means that the case expires. The same reform made the structure of the laws clearer and defined again some of coercive measures. These reforms do not affect so much or are not so significant to the court.

Keywords: court, Coercive measures Act, coercive measures

Laki- ja lyhenneluettelo

EIS	Euroopan ihmisoikeussopimus, SopS 19/1990
EIT	Euroopan ihmisoikeustuomioistuin
HE	Hallituksen esitys
KM	Komiteanmietintö
LaVM	Lakivaliokunnan mietintö
PeVL	Perustuslakivaliokunnan lausunto
PKL	Pakkokeinolaki 30.4.1987/450 Pakkokeinolaki 22.7.2011/806, voimassa 1.1.2014 lähtien
PL	Perustuslaki 11.6.1999/731
RL	Rikoslaki 19.12.1889/39
TVL	Tutkintavankeuslaki 23.9.2005/768
YTJulkL	Laki oikeudenkäynnin julkisuudesta yleisissä tuomioistuimissa 30.3.2007/370

Sisällys

1	Johdanto.....	7
1.1	Työn tarkoitus ja tavoitteet.....	8
1.2	Työn toteutus.....	8
1.3	Käsiteltävien pakkokeinoasioiden käsitteet.....	10
2	Pakkokeinot.....	12
2.1	Perus- ja ihmisoikeudet.....	13
2.2	Julkisuus pakkokeinoasioissa.....	14
2.3	Pakkokeinojen käyttö sekä jaottelu.....	16
2.4	Lainuudistus.....	17
3	Vapauteen kohdistuvat pakkokeinot.....	18
3.1	Vangitseminen.....	19
3.2	Matkustuskielto.....	24
4	Muuhun kuin vapauteen kohdistuvat pakkokeinot.....	27
4.1	Hukkaamiskielto ja vakuustakavarikko.....	28
4.2	Takavarikko.....	30
4.3	Etsintä.....	32
5	Salaiset pakkokeinot.....	33
5.1	Telepakkokeinot.....	35
5.2	Tarkkailutyypiset pakkokeinot.....	39
6	Lopuksi.....	41
	Lähteet.....	45
	Liitteet.....	46

1 Johdanto

Opinnäytetyön aiheeksi valitsin tuomioistuimessa käsiteltävät rikosprosessuaaliset pakkokeinoasiat. Opiskelujeni aikana kävimme hyvin pintapuolisesti läpi pakkokeinoasiat, ja siirtyessäni työelämään ja työskentelemään käräjäoikeudessa huomasin, kuinka säänneltyjä pakkokeinoasiat ovat ja kuinka paljon ne eroavat muusta työstä. Normaalin rikosasian käsittelyyn saattaa kulua aikaa 2-4 kuukauttakin, kun taas pakkokeinoasiat voidaan käsitellä jopa kahdessa tunnissa siitä, kun vaatimus on saapunut käräjäoikeuteen. En kuitenkaan käsittele pakkokeinoasioita joka viikko, koska Hyvinkään käräjäoikeudessa on erillinen pakkokeinopäivystys ja kyseinen päivystysvuoro on noin joka toinen kuukausi. Olen huomannut, että tästä syystä olen tarvinnut usein ohjeita ja malleja, kun olen työskennellyt pakkokeinoasioiden parissa. Hyvinkään käräjäoikeudessa on tehty oma ohje, kuinka pakkokeinoasioita käsitellään ja missä järjestyksessä tehdään mitään. Kyseisessä ohjeessa ei kuitenkaan käsitellä pakkokeinoja säännösten pohjalta, vaan käytännön.

Hyvinkään käräjäoikeudessa on oma työryhmä, jonka tehtävänä on päivittää käräjäoikeudessa kiireellisinä käsiteltävien asioiden ohjetta. Ohjeen yhtenä osa-alueena ovat pakkokeinot. Ohje ei sisällä mitään käytännön ohjeita, vaan se sisältää aina kyseisen asian käsittelyyn vaikuttavat voimassa olevat säännökset. Pakkokeinolaki (450/1987) tulee kuitenkin muuttumaan 1.1.2014 ja sen takia kyseisen ohjeen päivittäminen on tällä hetkellä tarpeellista ja erittäin tärkeää. Oma työparini (käräjätuomari) on työryhmän jäsen ja tämän opinnäytetyön on tarkoitus olla avuksi hänen omassa työssään sekä myöhemmin avuksi myös muille.

Opinnäytetyössäni olen käyttänyt apuna lainsäädäntöä, virallislähteitä ja oikeuskirjallisuutta. Lainsäädäntö on ollut tärkein ja yleisin lähde, koska pakkokeinoja koskeva sääntely on hyvin tarkka. Pakkokeinolain uudistusta ja siihen johtaneita syitä käsiteltäessä tärkeimpinä lähteinä ovat toimineet hallituksen esitys, joka koskee esitutkinta- pakkokeinolainsäädännön uudistamista, ja lakivaliokunnan mietintö sekä perustuslakivaliokunnan lausunto kyseisestä esityksestä. Oikeuskirjallisuus on ollut apuna lainsäädännön ymmärtämisessä ja tulkinnessa.

Pakkokeinoasioita on tutkittu myös monissa opinnäytetöissä ja varsinkin uusimmissa on jätetty huomioon uudistuva laki. Uudistuksesta on myös ollut julkisuudessa puhetta ja Oikeusministeriö on pyytänytkin Suomen Tuomariliitolta lausuntoa pakkokeinolain uudistusta koskevaan mietintöön. Kyseisen lausunnon mukaan Suomen Tuomariliitossa on suhtauduttu positii-visesti uudistuvaan pakkokeinolakiin, mutta samalla on oltu huolissaan siitä, kuinka joutuisasti vangitsemista koskevat asiat pystytään käsittelemään käräjäoikeuksissa.¹

---

¹ Suomen Tuomariliitto ry, pj. Vasama 2009.

1.1 Työn tarkoitus ja tavoitteet

Tässä opinnäytetyössä tutkitaan, miksi pakkokeinolain uudistukseen on ryhdytty, mitä siinä tulee muuttumaan ja miten se muuttuu. Teorian pohjalta ja samalla työn lopputuotoksena sekä toiminnallisena osana on ohjeistus tuomioistuimelle muuttuvista säännöksistä.

Opinnäytetyön tarkoitus on olla ensisijaisesti avuksi omalle työparille ja samalla myös itselleni omassa työssäni. Käräjäsihteerinä työskennellessäni tehtäväni on huolehtia eri määräajoista ja niiden seuraamisesta ja varsinkin, kun uudessa pakkokeinolaissa on erittäin paljon muutettu määräaikoja edelliseen verrattuna, niin on tarpeen, että pystyn ne nopeasti tarkistamaan. Pakkokeinolain uudistuminen on merkittävä asia ja se tulee vaikuttamaan niin poliisien, syyttäjien kuin tuomioistuintenkin työskentelyyn.

Tässä opinnäytetyössä uudistuvaa pakkokeinolakia ei lähestytä tai tarkastella syyttäjien tai poliisien näkökulmasta. Poliisien näkökulmasta tarkasteltaessa tulisi huomioida myös uudistuva esitutkintalaki sekä poliisilaki. Työn rajauksen kannalta ei ole mielekästä ottaa työhön mukaan syyttäjien tai poliisien näkökulmaa, koska työssä on tarkoitus käsitellä pakkokeinoja nimenomaan tuomioistuimen näkökulmasta ja tuoda esiin ne seikat, jotka vaikuttavat tuomioistuimeen.

Tässä työssä ei ole tarkoitus käydä koko muuttuvaa pakkokeinolakia läpi, vaan ainoastaan ne pakkokeinot, joita tuomioistuimet käsittelevät ja lähestyä näitä pakkokeinoja tuomioistuimen näkökulmasta. Työn lopputuloksena on pieni ohjeistus muuttuvista säännöksistä sekä niistä säännöksistä, jotka koskevat tuomioistuinta. Ohjeistukseen on tarpeen laittaa kaikki tarvittavat säännökset, vaikka säännös ei sisällöllisesti muutukaan, koska uudessa pakkokeinolaissa on muutettu säännösten numerointia. Tuomioistuimen on aina ratkaisussaan ilmoitettava käytetyt lainkohdat ja näin säännösten uudet numerot pystyy nopeasti tarkistamaan. Työn teoriaosuudessa kyseiset muutokset ja säännökset on käyty yksityiskohtaisemmin läpi.

1.2 Työn toteutus

Opinnäytetyö toteutetaan toiminnallisena työnä, jossa työ jakautuu teoriaosuuteen ja toiminnalliseen osaan, joka on tässä työssä tuomioistuimelle tuleva ohjeistus uusista säännöksistä. Toiminnallisessa opinnäytetyössä yhdistyy käytännön toteutus ja sen raportointi tutkimusvietinnän keinoin. Toiminnallisessa opinnäytetyössä tutkimustieto kerätään toiminnallisen osan perusteltuun ideointiin ja toteutustapaan. Toteutustapa tarkoittaa niitä keinoja, joilla mate-

riaali toiminnallisen osan toteuttamiseksi hankitaan ja keinoja, joilla toiminnallinen osa toteutetaan.²

Tätä työtä varten hankin tietoa lainsäädännöstä, virallislähteistä, oikeuskirjallisuudesta ja internetistä. Lainsäädäntö ja virallislähteet ovat tärkeimmät ja luotettavimmat lähteet oikeudellista tekstiä kirjoitettaessa. Oikeudellisen tekstin on aina pohjauduttava sillä hetkellä voimassa olevaan lakiin. Lainsäädäntö toimikin kaikkien lähteiden pohjalla. Virallislähteistä sain tietoa niistä taustoista, jotka ovat aiheuttaneet lainuudistamisen, ja tietoa uusista säännöksistä ja niiden tarkoituksesta.

Teoriaosuuden tarkoitus on pohjustaa ja toimia johdantona liitteenä olevalle ohjeistukselle. Teoriaosuus on jaettu yleiseen ja yksityiskohtaiseen osaan. Yksityiskohtaisessa osassa on se tieto, jonka perusteella liitteenä oleva ohjeistus on tehty. Ohjeistuksen on tarkoitus olla käytännön apuväline työelämässä.

Teorian yleisessä osassa käsitellään pakkokeinoja yleisellä tasolla ja selvitetään, mitä niillä tarkoitetaan, mikä niiden tarkoitus on, milloin niitä voidaan käyttää ja mitkä asiat vaikuttavat niiden käyttämiseen. Samassa osassa käsitellään myös perus- ja ihmisoikeuksia ja sitä, kuinka pakkokeinot niihin vaikuttavat ja vastavuoroisesti, miten perus- ja ihmisoikeuksia on pakkokeinojen käytössä huomioitu. Yleisessä osassa käsitellään tarkemmin ne taustat, jotka ovat vaikuttaneet pakkokeinolain uudistukseen ja miksi lainsäätäjät ovat katsoneet uudistuksen tarpeelliseksi sekä mihin uudistuksella on pyritty.

Yksityiskohtaisessa osassa käsiteltävät pakkokeinot ovat niitä pakkokeinoja, joita tuomioistuimet käsittelevät. Tässä osassa teoria pohjautuu suurimmalta osaltaan nykyisiin pakkokeinolain säännöksiin sekä uudistetun pakkokeinolain säännöksiin. Jokaisen pakkokeinon kohdalla käsitellään tarkemmin, miten kyseisen pakkokeinon säännökset uudistuvan lain myötä muuttuvat. Tässä on apuna käytetty voimassa olevaa pakkokeinolakia sekä uudistettua pakkokeinolakia, joita vertailemalla on löydetty ne säännökset, jotka muuttuvat. Muuttumattomissa säännöksissä on ainoastaan mainittu uuden säännöksen numero. Ymmärrettävyyden takia työssä on joiltakin osin käytävä niitä säännöksiä läpi, jotka eivät muutu. Esimerkiksi vangitseminen ei sisällöllisesti muutu kovinkaan merkittävästi, mutta pienten muutosten ymmärtäminen vaatii koko vangitsemisasian ymmärtämistä.

Tässä työssäni tarkastelen lähemmin vangitsemisen, matkustuskiellon, vakuustakavarikon ja hukkaamiskiellon, takavarikon, etsinnän, telepakkokeinot, tarkkailutyypiset pakkokeinot ja peitetoiminnan. Pakkokeinoasioita on näiden lisäksi paljon enemmänkin, mutta ne ovat sellai-

---

² Vilkka & Airaksinen 2003, 56-57.

sia pakkokeinoja, joita esimerkiksi poliisiviranomainen voi hoitaa ilman tuomioistuimen päätöstä, kuten pidättäminen, ja tästä syystä en niitä työssäni käsittele. Jokaisen käsittelemäni pakkokeinoasian kohdalla käsittelemän asian voimassa olevan lain mukaan ja samalla käyn läpi ne sisällölliset muutokset, joita siihen on tulossa. Näin lukija saa heti tiedon, mitä on muuttumassa.

Tässä työssä viitatessani pakkokeinolakiin tarkoitan sillä aina vielä voimassa olevaa pakkokeinolakia, uuteen lakiin viitatessani on se kirjoitettu muotoon "uusi PKL".

1.3 Käsiteltävien pakkokeinoasioiden käsitteet

Vapauteen kohdistuvista pakkokeinoasioista käsitellään vangitseminen ja matkustuskielto. Muuhun kuin vapauteen kohdistuvista pakkokeinoista käsitellään vakuustakavarikko, hukkaamiskielto, takavarikko ja etsintä. Salaisista pakkokeinoista käsitellään telepakkokeinot, tarkailutyypiset pakkokeinot ja peitetoiminta.

Vangitseminen on ankarin pakkokeino, jolla rikoksesta epäilyltä riistetään vapaus pitämällä häntä säilössä esitutkinnan, syytejutun oikeuskäsittelyn sekä rangaistuksen täytäntöönpanon turvaamiseksi³. Matkustuskielto on lievempi pakkokeino kuin vangitseminen ja sitä käytetään vangitsemisen sijasta⁴. Matkustuskiellon tarkoituksena on estää rikoksesta epäiltyä lähtemästä pakoon tai muuten karttamasta rikosprosessia taikka estää häntä jatkamasta rikollista toimintaa⁵.

PKL 3:1 §:n (uusi PKL 6:1 §) mukaan hukkaamiskiellon ja vakuustakavarikon tarkoituksena on turvata sakon, menettämisseuraamuksen tai rikoksesta johtuvan vahingonkorvauksen maksaminen. Uudessa pakkokeinolaissa puhutaan myös hyvityksen korvaamisesta. Hukkaamiskieltoon määrätty esine jää omistajansa tai muun haltijan haltuun, mutta häntä kielletään⁶ myymästä tai luovuttamasta sitä. Vakuustakavarikkoon määrätty esine otetaan viranomaisen haltuun, mutta erityistapauksissa se voidaan myös jättää omistajalleen tai haltijalleen takavarikoiduksi merkittynä.⁷

Takavarikkoon otettu esine otetaan viranomaisen haltuun tai erotetaan muuten haltijansa määräysvallasta. Takavarikkoon otettu esine voi olla todisteena rikosasiassa, on viety jolta-

---

³ Helminen, Fredman, Kanerva, Tolvanen, Viitanen 2012, 780.

⁴ Helminen ym. 2012, 878.

⁵ Helminen, Lehtola, Virolainen 2005, 605.

⁶ Kiellon rikkojaa voidaan rangaista rikoslain (39/1889) 16:10.1 §:n nojalla.

⁷ Helminen ym. 2005, 644.

kulta rikoksella tai voidaan tuomita valtiolle menetetyksi. Rahaa voidaan takavarikoida silloin, kun voidaan epäillä, että kyseiset rahat on kyseisellä rikoksella viety. Mikäli rahat ovat ehtineet sekoittua täysin asianomaisen muihin rahoihin, ei takavarikko tule kyseeseen.⁸

PKL 5:1 §:n mukaan kotietsintä on etsintä, joka kohdistuu rakennukseen, huoneeseen, suljettuun säilytyspaikkaan tai suljettuun kulkuneuvoon. Paikantarkastus kohdistuu muihin kuin kotietsinnän kohteena oleviin paikkoihin. Uuden pakkokeinolain myötä paikkaan kohdistuvan etsinnän sääntely uudistettiin siten, että kotietsintään kuuluu yleinen kotietsintä sekä erityinen kotietsintä ja lisäksi on vielä erikseen paikanetsintä.⁹ HE 222/2010:n¹⁰ mukaan kotietsintä koskee sanan varsinaisessa merkityksessä kotia ja siihen välittömästi liittyviä tiloja ja paikkoja.

Uuden PKL 8:1.3 §:n mukaan erityinen kotietsintä on sellaista etsintää, jossa etsinnän kohteeksi on syytä olettaa joutuvan tietoa, josta oikeudenkäymiskaaren 17 luvun 23 §:n 1 momentissa tarkoitettu henkilö ei saa todistaa oikeudenkäynnissä tai josta mainitun luvun 24 §:n 2 tai 3 momentissa tarkoitettu henkilö saa kieltäytyä kertomasta ja johon ei tämän lain 7 luvun 3 §:n nojalla saa kohdistaa takavarikkoa tai asiakirjan jäljentämistä. Tällaisia paikkoja voi olla esimerkiksi virkamiehen työhuone, lääkärin vastaanotto, asianajotoimisto, sanomalehden toimitus tai kirjankustantamon tilat¹¹.

PKL 5a:1 §:n mukaan telekuuntelu on salaa tapahtuvaa kuuntelua tai tallentamista sellaisesta viestistä, joka on tulossa tai lähdössä teleliittymästä, sähköpostiosoitteesta tai muusta sellaisesta teleosoitteesta taikka telepäätelaitteesta. Kyseisen laitteen on oltava liitettynä yleiseen viestintäverkkoon tai siihen liitettyyn viestintäverkkoon, jotta telekuuntelu on mahdollista. Uudessa PKL 10:3.1 §:ssa on telekuuntelun määritelmä pysynyt sanamuodollisesti lähes samanlaisena. Uudessa laissa puhutaan kuitenkin vain teleosoitteesta ja telepäätelaitteesta, jolloin sääntelystä on saatu mahdollisimman tekniikkaneutraali¹². PKL 5a:1 §:n mukaan televalvonta on tunnistamistietojen hankkimista televiesteistä, jotka on lähetetty yleiseen tai siihen liitettyyn viestintäverkkoon kytketystä teleliittymästä, teleosoitteesta tai telepäätelaitteesta taikka vastaanotettu tällaiseen teleliittymään, teleosoitteeseen tai telepäätelaitteeseen, sekä matkaviestimen sijaintitiedon hankkimista ja tällaisen teleliittymän tai tele-

---

⁸ Helminen ym. 2005, 620.

⁹ Helminen ym. 2012, 964-965.

¹⁰ HE 222/210 vp, 290-291.

¹¹ Helminen ym. 2012, 966-967.

¹² Helminen ym. 2012, 1033.

päätelaitteen tilapäistä sulkemista. Tunnistamistietoja ovat esimerkiksi tiedot puhelun soittajasta, tietokoneen IP-osoite tai lähettäjän tai vastaanottajan päätelaitteen sijainti¹³.

Tarkkailutyyppejä pakkokeinoja yhdistävänä tekijänä on, että niiden käytössä on apuna jokin tekninen laite tai menetelmä, joka mahdollistaa pakkokeinon käytön. Voimassa olevassa pakkokeinolaissa puhutaan ainoastaan teknisestä tarkkailusta. PKL 5a:1 §:n mukaan teknisellä tarkkailulla tarkoitetaan teknistä kuuntelua, teknistä katselua ja teknistä seuranta. Kyseisen säännöksen mukaan tekninen kuuntelu on sellaista tarkkailua, jossa teknistä laitetta käyttämällä kuunnellaan keskustelua tai viestiä taikka tallennetaan viestiä, jota ei ole tarkoitettu ulkopuolisen tietoon tai keskustelua johon kuuntelija ei osallistu. Teknisellä katselulla tarkoitetaan henkilön tai paikan jatkuvaa tai toistuvaa kuvaamista taikka salaa kameralla, kiikareilla tai muulla teknisellä laitteella tapahtuvaa tarkkailua. Tekninen seuranta on sellaista seuranta, jossa kulkuneuvoa tai tavaraa seurataan siihen kiinnitetyllä radiolähettimeillä tai vastaavalla laitteella tai menetelmällä. Tekninen laitetarkkailu on uuden PKL 10:23 §:n mukaan sellaista tarkkailua, joka kohdistuu tietokoneeseen tai muuhun vastaavaan laitteeseen taikka niiden ohjelmistoihin. Teknisellä laitetarkkailulla ei kuitenkaan saa hankkia tietoa viestien sisällöstä.

Peitetoiminnalla tarkoitetaan uuden PKL 10:27 §:n mukaan sellaista suunnitelmallista tiedonhankintaa, joka kohdistuu tiettyyn henkilöön tai hänen toimintaansa. Tiedonhankinnassa käytetään apuna soluttautumista, jossa pakkokeinon toteutumiseksi käytetään hyväksi vääriä, harhauttavia tai peiteltyjä tietoja tai rekisterimerkintöjä taikka vääriä asiakirjoja.

2 Pakkokeinot

Pakkokeinot ovat toimenpiteitä, joilla on tarkoitus turvata esitutkinta ja myöhemmin prosessi, puuttamalla henkilön perustuslailla (731/1999) suojattuihin oikeuksiin, kuten vapauteen, koskemattomuuteen ja omaisuuteen.¹⁴ Rikosprosessuaalisten pakkokeinojen käyttäminen edellyttää, että rikos on tapahtunut tai on epäily sellaisen tapahtuneen. Pakkokeinojen käytön tarkoituksena on, että esitutkinta voidaan suorittaa ilman häiriöitä eikä rikoksesta epäilty pääse pakenemaan. Lisäksi tarkoituksena on ottaa talteen todisteita, turvata rikokseen perustuvan vahingonkorvauksen täytäntöönpano, varmistaa rikoksesta saadun hyödyn poisottaminen sekä estää rikollisen toiminnan jatkuminen. Pakkokeinoja käytetään kaikissa rikosprosessin vaiheissa, esitutkinnan, syyteharkinnan sekä oikeudenkäynnin aikana ja vielä oikeudenkäynnin jälkeen, jotta täytäntöönpano on turvattu.¹⁵

---

¹³ Viestintävirasto 2013.

¹⁴ Jokela 2012, 192.

¹⁵ Helminen ym. 2012, 659-660.

Pakkokeinoasioista säädetään pakkokeinolaissa ja jokaiselle pakkokeinolle on omat säännökset ja näiden lisäksi ovat yleissäännökset, jotka koskevat kaikkia pakkokeinoasioita. Voimassa olevassa PKL 7:1a §:ssä säädetään suhteellisuusperiaatteesta, jonka mukaan pakkokeinoja saa käyttää ainoastaan silloin, jos sen käyttöä voidaan pitää puolustettavana ottaen huomioon tutkittavana olevan rikoksen törkeys, rikoksen selvittämisen tärkeys tai epäilylle aiheutuva oikeuksien loukkaus. Uudessa pakkokeinolaissa on suhteellisuusperiaatteen lisäksi vähemmän haitan periaate sekä hienotunteisuusperiaate. Uuden PKL 1:3 §:ssä säädetään, että pakkokeinoja saa käyttää vain sen verran, kuin on tarpeellista eikä niiden käyttö saa aiheuttaa kenellekään tarpeetonta vahinkoa tai haittaa. Lisäksi uudessa PKL 1:4 §:ssä on huomioitu pakkokeinoasioiden käytön hienotunteisuudesta, eli ei saa herättää liikaa huomiota ja on toimittava hienotunteisesti.

2.1 Perus- ja ihmisoikeudet

Suomessa on hyvin kattava perus- ja ihmisoikeuksien suoja. Perustuslailla on turvattu yksilön perusoikeudet ja ihmisoikeussopimuksilla ihmisen oikeuksia.¹⁶ HE 309/1993:n¹⁷ mukaan perusoikeussuoja alkaa henkilön syntymästä ja päättyy hänen kuolemaansa ja tämä suoja on jokaisella fyysisellä henkilöllä. Perus- ja ihmisoikeudet eivät ole kuitenkaan rajoittamattomia oikeuksia, joita ei voisi missään tilanteessa rajoittaa. Moneen perusoikeussäännökseen sisältyy ns. sääntelyvaraus tai kvalifioitu lakivaraus. Näin perusoikeuksia voidaan rajoittaa tavallisella lailla, kuten pakkokeinolailla.¹⁸

Pakkokeinolailla voidaan rajoittaa henkilön PL 7 §:n mukaista oikeutta vapauteen. Kyseisen säännöksen mukaan jokaisella on oikeus henkilökohtaiseen vapauteen, eikä sitä saa riistää mielivaltaisesti eikä ilman laissa säädettyä perustetta. Ainoastaan tuomioistuimien voi tuomita rangaistuksen, joka sisältää vapaudenmenetyksen, ja muun vapaudenmenetyksen saa saattaa tuomioistuimen tutkittavaksi. Ihmisoikeussopimuksissakin otetaan kantaan henkilökohtaiseen vapauteen, kuten Euroopan ihmisoikeussopimuksen (SopS 19/1990) 5 artiklan mukaan jokaisella on oikeus vapauteen, eikä sitä saa riistää. Kyseisen artiklan mukaan vapauden voi kuitenkin riistää lain nojalla silloin, kun on syytä epäillä henkilön syyllistyneen rikokseen tai jos katsotaan välttämättömäksi estää häntä tekemästä rikosta tai pakenemasta teon jälkeen. Kyseiselle henkilölle on kuitenkin ilmoitettava vapaudenmenetyksen perusteet sekä häneen mahdollisesti kohdistuvat syytteet. Vapautensa menettäneellä on artiklan mukaan oikeus saattaa asia tuomioistuimen tutkittavaksi, onko vapaudenriisto ollut laillinen.

---

¹⁶ Ojanen 2003, 3-4.

¹⁷ ks. Saraviita 2011, 125.

¹⁸ Ojanen 2003, 50.

PL 7 §:ssä on säädetty, että vapautensa menettäneen oikeudet on turvattava lailla. HE 222/2010:ssä¹⁹ on katsottu, että pakkokeinolain uudistuksen yhteydessä tulisi tutkintavankina olevan henkilön yhteydenpitörajoituksia koskeva sääntely täydentää ja laittaa omaan lukuunsa, jotta vapautensa menettäneen oikeusturvaa voitaisiin parantaa.

PL 9 §:n sekä EIS neljännen lisäpöytäkirjan 2 artiklan mukaan jokaisella henkilöllä on liikkumisvapaus ja oikeus valita asuinpaikkansa. Saraviita²⁰ on pitänyt perustuslain säännöstä tehokkaampana kuin EIS:sta, koska EIS:n mukaan liikkumisvapautta voidaan rajoittaa, jos se on välttämätöntä yleisen turvallisuuden takia, yleisen järjestyksen ylläpitämiseksi, rikosten ehkäisemiseksi terveyden tai moraalien suojaamiseksi taikka muiden yksilöiden oikeuksien ja vapauksien suojaamiseksi. PL 9 §:ssä on säädetty, että liikkumisvapautta saadaan rajoittaa oikeudenkäynnin tai rangaistuksen täytäntöönpanon varmistamiseksi tai maanpuolustusvelvollisuuden täyttämisen turvaamiseksi.

PL 10 §:n ja EIS 8 artiklan mukaan jokaisella on oikeus yksityisyyteen ja kotirauhaan sekä kirjeen puhelun ja muun luottamuksellisen viestin salaisuuteen. Näihin oikeuksiin voidaan kuitenkin puuttua PL 10 §:n sekä EIS 8 artiklan mukaan silloin, kun se on tarpeen rikoksen selvittämiseksi. PL 15 §:n ja EIS neljännen lisäpöytäkirjan 1 artiklan mukaan jokaisella on oikeus omaisuuteen ja tämä oikeus on turvattu lailla.

Kotietsintä, telekuuntelu, tekninen tarkkailu, asuntokuuntelu, takavarikko, vakuustakavarikko, televalvonta ja tekninen kuuntelu ovat sellaisia pakkokeinoja, joilla voidaan yllä mainittuihin oikeuksiin puuttua²¹. Perustuslakivaliokunta on lausunnossaan 66/2010²² katsonut, että varsinkin tekniselle tarkkailulle ja muille ”salaisille pakkokeinoille” on säädettävä tiukat edellytykset, koska niiden käyttö merkitsee ankaraa puuttumista perusoikeuksiin. Lausunnon mukaan perusoikeuksien rajoitukset tulee olla täsmällisiä ja tarkkarajaisia.

2.2 Julkisuus pakkokeinoasioissa

Pakkokeinoasioiden julkisuudesta säädetään oikeudenkäynnin julkisuudesta yleisissä tuomioistuimissa annetun lain (370/2007) 16 §:ssä. YTJulkL 16.1 §:n mukaan pakkokeinoasioiden käsittelyssä sovelletaan yleisiä oikeudenkäynnin julkisuutta koskevia määräyksiä, ellei 16 §:ssä ole poikkeavia säännöksiä. YTJulkL 1 §:n mukaan oikeudenkäynti ja oikeudenkäyntiasiakirjat on

---

¹⁹ HE 222/2010 vp, 2.

²⁰ Saraviita 2011, 171.

²¹ Helminen ym. 2012, 664.

²² PeVL 66/2010 vp, 8.

julkisia, ellei toisin säädetä. Toisin sanoen pakkokeinoasioiden oikeudenkäynti tuomioistuimessa sekä asiakirjat on aina julkisia, ellei toisin säädetä. Pakkokeinoasioissa on kuitenkin aina perustiedot julkisia, vaikka käsittely sekä asiakirjat olisikin julistettu salaisiksi²³. Tämä ei kuitenkaan koske salaisia pakkokeinoja, kuten telekuuntelua.

Perustietojen julkisuudesta säädetään YTJulkL 4 §:ssä, jonka mukaan tieto asian laadusta, asianosaisesta, käsittelyn vaiheista sekä suullisen käsittelyn ajankohdasta ja paikasta on aina julkista, kun asia on tullut vireille. Poikkeuksena ovat kuitenkin salaiset pakkokeinot, joista säädetään tarkemmin YTJulkL 5.2 §:ssa. Kyseisen säännöksen mukaan salaisten pakkokeinojen perustiedot tulevat julkisiksi vasta sitten, kun pakkokeinon kohteena olleelle henkilölle on kerrottu pakkokeinon käytöstä tai kun siitä on viimeistään kerrottava. Salaisissa pakkokeinoissa kaikki asiakirjat ja tiedot pysyvät salassa, eikä tuomioistuin saa edes ilmaista, onko siellä vireillä kyseistä asiaa²⁴.

Pakkokeinoasian käsittelyssä tai todisteiden esittämistä koskevassa asiassa kertyneet asiakirjat voidaan ratkaisua lukuun ottamatta YTJulkL 16.3 §:n mukaan määrätä salaisiksi syyteasian käsittelyyn asti tai kunnes asia jää sillensä. Saman pykälän toisen momentin mukaan tuomioistuin voi määrätä salassapidosta, mikäli vaatimuksen tekijä katsoo sen tarpeelliseksi tutkinnallisista syistä, epäilty pyytää tai tuomioistuin katsoo sen olevan tarpeellista. Mikäli epäilty on pyytänyt, että asia käsitellään yleisön läsnä olematta, voidaan ainoastaan erittäin painavista syistä toimia toisin. Erittäin painavina syinä voidaan pitää huomattavaa julkista intressiä tai sitä, että tuomioistuin on katsonut julkisen käsittelyn olevan epäilyn edun mukainen. Tutkinnalliset syyt, joihin voidaan vedota salassapitoa pyydetessä, voivat olla esimerkiksi vaara todisteiden katoamisesta tai se, että kaikkia asianosallisia ei ole vielä tavoitettu. Asiakirjojen julkisuus voi lisäksi haitata todistajien ja asiaan osallisten kuulemista. Epäilty voi aina pyytää mistä tahansa syytä salassapitoa. Salassapito koskee aina vain kyseistä istuntoa, ja jokaisessa uudelleen käsittelyssä on erikseen pyydetävä salassapidosta ratkaisua, muutoin asiakirjat ja asian suullinen käsittely tulevat julkisiksi. Asianosaisille asiakirjat ovat kuitenkin aina julkisia, poikkeuksena salaiset pakkokeinot.²⁵

YTJulkL 24.2 §:n mukaan tuomioistuimen ratkaisun lopputulos ja sovelletut lainkohdat ovat aina julkisia. Pakkokeinoasiassa ratkaisu voidaan määrätä muilta osin salaiseksi. Salassapidon perusteena on YTJulkL 24.1,3 §:n mukaan se, että asia on käsitelty yleisön läsnä olematta. Yleisö voi kuitenkin saapua istuntoon kuulemaan ratkaisun lopputuloksen sekä lainkohdat, vaikka istunto olisi käsitelty ilman yleisön läsnäoloa ja ratkaisu olisi muilta osin salassa pidet-

---

²³ Tapanila 2009, 205.

²⁴ Tapanila 2009, 206.

²⁵ Tapanila 2009, 207-209.

tävä. Vastaavasti kirjallisesta ratkaisusta saa tietää lopputuloksen sekä sovelletut lainkohdat. Ratkaisu tulee kokonaisuudessaan julkiseksi syyteasian käsittelyn alkaessa tai asian jäädessä sillensä.²⁶

2.3 Pakkokeinojen käyttö sekä jaottelu

Hyvin usein pakkokeinojen käyttö jakautuu kahteen erilliseen vaiheeseen, päätöksen tekoon ja toimeenpanoon. Monesti päätöksen tehnyt virkamies on eri kuin päätöksen toteuttava virkamies. Esimerkiksi komisario on voinut tehdä päätöksen henkilön pidättämisestä, mutta on antanut pidättämisen toimeenpanon toisen poliisimiehen tehtäväksi. On kuitenkin pakkokeinoja, joissa päätöksen saa tehdä ainoastaan tuomioistuin esitutkintaviranomaisen tai syyttäjän pyynnöstä. Tällä pyritään turvaamaan pakkokeinoasian kohteena olevan henkilön oikeusturva. Tuomioistuin tekee päätöksen aina, kun se koskee vangitsemista sekä eräistä salaisista pakkokeinoista, kuten telekuuntelusta. Tuomioistuimen päätöksen toimeenpano kuuluu kuitenkin aina muille viranomaisille, esimerkiksi poliisille.²⁷

Pakkokeinon käytöstä päätöksen tekevän virkamiehen tai viranomaisen tehtävä on aina huolehtia, että lailliset edellytykset pakkokeinon käytölle on olemassa. Jotta pakkokeinoa voidaan käyttää, on täytynyt tapahtua tai olla epäily, että on tapahtunut rikos. Pakkokeinon käyttöä ei voi kuitenkaan aloittaa, ennen kuin esitutkinta²⁸ asiasta on käynnistetty. Yleensä pakkokeinon kohteena on henkilö, jota epäillään rikoksesta, mutta joissakin tapauksissa pakkokeinon kohteeksi voi joutua myös sellainen henkilö, jota ei epäillä mistään rikoksesta. Nämä tapaukset koskevat yleensä takavarikkoa sekä telekuuntelua.²⁹

Pakkokeinot jaetaan kolmeen osaan, rikosprosessuaalisiin, siviiliprosessuaalisiin sekä hallintoprosessuaalisiin pakkokeinoihin.³⁰ Tässä opinnäytetyössäni tarkastelen ainoastaan rikosprosessuaalisia pakkokeinoja. Rikosprosessuaaliset pakkokeinot voi jakaa monella eri tavalla, eikä ole yhtä tiettyä oikeaa jakotapaa³¹. Tässä työssä käytän kuitenkin samaa jakotapaa kuin Helminen ym.³² ovat käyttäneet, eli jakoa vapauteen kohdistuviin, muuhun kuin vapauteen koh-

²⁶ Tapanila 2009, 210-212.

²⁷ Helminen ym. 2012, 660-661.

²⁸ Esitutkinnasta säädetään erikseen esitutkintalaissa 449/1987, uusi esitutkintalaki 805/2011.

²⁹ Helminen ym. 2012, 662-663.

³⁰ Helminen ym. 2012, 666.

³¹ Jokela (2012, 193) on jaotellut pakkokeinot neljään osaan: vapauteen, henkilöön, henkilön elämänpäi-riin sekä esineisiin ja omaisuuteen kohdistuvat. Helminen ym. (2005, 462) ovat vanhemmassa painokses-saan jaotelleet pakkokeinot ainoastaan vapauteen kohdistuviin sekä muuhun kuin vapauteen kohdistu- viin pakkokeinoihin.

³² Helminen ym. 2012, 669-670.

distuviin sekä salaisiin pakkokeinoihin. Salaiset pakkokeinot on hyvä jaotella erikseen, koska muissa pakkokeinoasioissa pakkokeinon kohteena oleva henkilö tietää tai saa tiedon pakkokeinon käytöstä toisin kuin salaisissa pakkokeinoissa. Tässä työssä käsiteltäviä vapautteen kohdistuvia pakkokeinoja ovat vangitseminen sekä matkustuskielto. Muuhun kuin vapautteen kohdistuvat pakkokeinot ovat vakuustakavarikko, hukkaamiskielto³³, takavarikko (uudessa laissa myös asiakirjan jäljentäminen) ja etsintä. Salaisiin pakkokeinoihin kuuluvat vielä toistaiseksi telekuuntelu, televalvonta sekä tekninen tarkkailu. Uuden lain myötä salaisiin pakkokeinoihin tulee lisäksi tietojen hankkiminen telekuuntelun sijaan, sijainti ja tukiasematietojen hankkiminen, tekninen lait tarkkailu ja peitet toiminta.³⁴

2.4 Lainuudistus

Oikeusministeriön komiteamietinnöstä³⁵ käy ilmi, että nykyistä vuoden 1989 alussa voimaan tullut pakkokeinolaki on useaan otteeseen säätämiseen jälkeen muutettu. Mietinnön mukaan nykyinen pakkokeinolaki on muutosten takia varsin johdonmukainen ja kattava, mutta erinäisten osauudistusten johdosta varsinkin salaisia pakkokeinoja koskeva sääntely on muodostunut osin sekavaksi ja vaikeasti hallittavaksi kokonaisuudeksi.

HE 222/2010:ssä³⁶ pakkokeinolain uudistuksen yhtenä tarkoituksena on ollut, että viranomaisien toimivalta pakkokeinoasioissa saataisiin nykyistä selkeämmäksi ja kattavammaksi. Samalla on haluttu, että pakkokeinolaki säädettäisiin rakenteellisesti selkeämmäksi ja tästä syystä mm. vangitsemisasioiden tuomioistuinkäsittely on erotettu omaksi luvukseen. PeVL 66/2010:ssä³⁷ on pidetty erityisen tärkeänä sitä, että uuden pakkokeinolain sääntelykokonaisuus on johdonmukainen ja täyttää samalla perusoikeusjärjestelmän vaatimukset. Kyseisen lausunnon mukaan uudistuksessa on onnistuttu ja on katsottu, että uusi pakkokeinolaki täyttää hyvin perusoikeusjärjestelmän vaatimukset.

Pakkokeinolain uudistuksessa on HE 222/2010:n³⁸ mukaan otettu huomioon ylimpien laillisuusvalvojien ja Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen ratkaisukäytäntö. Esityksen mukaan PL 2.3 § on otettu huomioon uudistusta tehtäessä. Kyseisen pykälän mukaan julkisen vallan käytön tulee perustua lakiin. Uudistuksessa onkin pyritty viranomaistoimivaltuuksien kattavaan ja täsmälliseen sääntelyyn.

---

³³ Hukkaamiskieltoa ei ole enää uudessa laissa.

³⁴ Helminen ym. 2012, 669-670.

³⁵ KM 2009:2, 11-12.

³⁶ HE 222/20120 vp, 1.

³⁷ PeVL 66/2010 vp, 3.

³⁸ HE 222/2010 vp, 379.

HE 222/2010:ssä³⁹ on katsottu, että pakkokeinolain uudistuksella ei ole merkittävää vaikutusta viranomaisten keskinäisiin suhteisiin. Uudistuksen yhtenä tarkoituksena on kuitenkin pyrkiä parantamaan viranomaisten välistä määrällistä ja laadullista yhteistyötä. Lakivaliokunnan mietinnön⁴⁰ mukaan yhteistyön tiivistämisellä voidaan tehostaa asioiden käsittelyä ja lyhentää koko rikosprosessin kestoja. HE 222/2010:ssä⁴¹ on huomioitu, että viranomaisten tehtäviin ja menettelytapoihin tulee uusia asioita, ja tämä voi merkittävästi lisätä poliisi- ja syyttäjäviranomaisten työmäärää. Kysymys olisi kuitenkin ainoastaan tehtävien ja toimivaltuuksien tarkemmasta ja kattavammasta määrittelystä. Tällä pyrittäisiin edistämään oikeusturvan sekä perus- ja ihmisoikeuksien toteutumista.

Merkittäviä sisällöllisiä muutoksia on tehty mm. matkustuskieltoon, koska on haluttu, että yhä useammin henkilö pystyttäisiin määräämään matkustuskieltoon vangitsemisen sijasta⁴². Voimassa olevassa laissa puhutaan hukkaamiskiellosta ja vakuustakavarikosta, mutta uudessa laissa on ainoastaan vakuustakavarikko. HE 222/2010:ssä⁴³ on kuitenkin esitetty, että uudessa laissa vakuustakavarikkoa laajennettaisiin siten, että omaisuutta saisi laittaa vakuustakavarikkoon myös rikokseen perustuvan hyvityksen maksamisen turvaamiseksi. Myös takavarikkoon tulee sen verran muutosta, että asiakirjan jäljennöksellä pyrittäisiin korvaamaan asiakirjan takavarikko. Uudessa laissa on lisäksi muutettu salaisten pakkokeinojen määritelmiä sekä edellytyksiä, ja osa niistä on uusia verrattuna vielä voimassa olevaan lakiin. Uusi pakkokeinolaki astuu voimaan 1.1.2014. Siirtymäajasta on säädetty uuden PKL 11:6 §:ssä, ja sen mukaan uuden lain voimaan tullessa voimassa oleviin pakkokeinoihin sovelletaan uutta pakkokeinolakia.

3 Vapauteen kohdistuvat pakkokeinot

Tässä luvussa käsitellään lähemmin vapauteen kohdistuvia pakkokeinoja, joita vangitseminen sekä matkustuskielto ovat. Sanan varsinaisessa merkityksessä vapauteen kohdistuvilla pakkokeinoilla puututaan henkilön perustuslailliseen oikeuteen eli vapauteen, josta säädetään PL 7 §:ssä⁴⁴. PL 7.3 §:ssa on lisäksi säädetty, ettei henkilön vapautta saa puuttua mielivaltaisesti tai ilman laissa säädettyä perustetta. Matkustuskiellolla ei puututa henkilön vapauteen, mutta sillä puututaan henkilön liikkumisvapauteen, joka on suojattu PL 9.1 §:ssa.

---

³⁹ HE 222/2010 vp, 157.

⁴⁰ LaVM 44/2010 vp, 5-6.

⁴¹ HE 222/2010 vp, 157.

⁴² Helminen ym. 2012, 878.

⁴³ HE 222/2010 vp, 2.

⁴⁴ Helminen ym. 2012, 49

3.1 Vangitseminen

HE 222/2010:n⁴⁵ mukaan vangitsemista koskeva sääntely pysyy uuden lain tullessa voimaan lähes ennallaan, mutta sitä täydennetään ja tarkennetaan. Vangitsemiseen liittyvistä päätöksistä on uuden lain tullessa voimaan mahdollista kannella laajemmin. Samassa esityksessä on myös haluttu parantaa vangitun oikeusturvaa täydentämällä yhteydenpidon rajoituksen sääntelyä.

PKL 1:9 §:n (uusi PKL 3:1 §) mukaan vangitsemisesta päättää toimivaltainen tuomioistuin. Samassa pykälässä on säädetty, että ennen syytteen nostamista vangitseminen on mahdollista käsitellä myös sellaisessa tuomioistuimessa, jossa asian käsittely onnistuu parhaiten. PKL 1:10 §:n (uusi PKL 3:2 §) mukaan tuomioistuin ei kuitenkaan saa ilman pidättämiseen oikeutetun virkamiehen tai syyttäjän vaatimusta määrätä rikosasian vastaajaa vangittavaksi. Tuomioistuimen päätettäväksi jää, onko perusteita vangitsemiseen tai vangittuna pitämiseen. Kaikissa oikeudenkäynnin vaiheissa tulee ottaa harkittavaksi vangitsemisen tai edelleen vangittuna pitäminen, myös muutoksenhakutuomioistuimessa. Tuomioistuimella on myös valta omasta aloitteestakin määrätä vangittu päästettäväksi vapaaksi, jos edellytyksiä vangittuna pitämiseen ei enää ole.⁴⁶ Vangitsemiselle ei ole säädetty enimmäiskestoaikaa⁴⁷, mutta PKL 1:21 §:ssä (uusi PKL 3:14 §) on pyritty jouduttamaan vangittua koskevan asian käsittelyä, kuten määräajan asettamisella syytteen nostamista varten. Kyseisen pykälän mukaan määräaikaa ei saa määrätä pidemmäksi, kuin on välttämätöntä esitutkinnan päättämiseksi ja syytteen valmistelemiseksi⁴⁸.

Tuomioistuimen on ennen vangitsemisesta päättäessään tutkittava, täytyvätkö vangitsemisen edellytykset ja samalla, onko vangitseminen mahdollista. Pakkokeinolaissa on säädetty edellytykset vangitsemiselle kahdessa tilanteessa, ennen tuomion antamista ja ehdottomaan vankeusrangaistukseen tuomitun vangitsemisesta.⁴⁹ Tässä opinnäytetyössä käsitellään ainoastaan vangitsemista ennen tuomion antamista.

---

⁴⁵ HE 222/2010 vp, 2.

⁴⁶ Helminen ym. 2012, 780-781.

⁴⁷ Helminen ym. 2012, 781.

⁴⁸ Vangittuna olevan vastaajan syyteasian käsittelyn määräajoista säädetään oikeudenkäynnistä rikosasioissa annetussa laissa (689/1997).

⁴⁹ Helminen ym. 2012, 781.

Pakkokeinolaissa on säädetty vangitsemiselle yleinen edellytys sekä erityiset edellytykset. Vangitsemisen yleinen edellytys on, että vangittavaa todennäköisin syin epäillään rikoksesta⁵⁰. Pidättämisestä säädetään PKL 1:3.1 §:ssa (uusi PKL 2:5,1 §) ja ne ovat samalla vangitsemisen erityisiä edellytyksiä⁵¹. Erityisenä edellytyksenä on, että rikoksesta säädetty lievin rangaistus on vähintään kaksi vuotta vankeutta, taikka ankarin rangaistus on vähintään vuosi vankeutta ja sen lisäksi on syytä epäillä, että epäilty lähtee karkuun tai karttaa esitutkintaa taikka oikeudenkäyntiä tai tuomion täytäntöönpanoa tai vaikeuttaa asian selvittämistä hävittämällä tai tuhoamalla todisteita tai muulla vastaavalla tavalla tai on syytä epäillä, että henkilö jatkaa rikollista toimintaa. Erityisenä edellytyksenä on lisäksi tekijän identifioimistarve, eli jos tekijä on tuntematon tai kieltäytyy antamasta nimeään taikka antaa virheellisen tiedon. Viimeisenä erityisenä edellytyksenä on, että tekijällä ei ole vakinaista asuntoa Suomessa, ja on todennäköistä, että henkilö poistuu maasta karttaakseen esitutkintaa, oikeudenkäyntiä tai rangaistuksen täytäntöönpanoa.

HE 222/2010:ssä⁵² on korostettu, että ulkomaalaisen vapaus tulisi vain rajatuissa tapauksissa riistää kyseisen karttamisvaaran perusteella, ja tilanteen todennäköisyydestä tulee esittää selvitystä. Lievin rangaistus tarkoittaa voimassaolevan rangaistusasteikon mukaista vähimmäisrangaistusta, mutta huomioon ei kuitenkaan oteta rangaistuksen yleisiä vähentämisperusteita, kuten yritystä, avunantoa tai nuoruutta⁵³. Henkilö saadaan vangita myös silloin, jos häntä on syytä epäillä rikoksesta ja vangitseminen on odotettavissa olevan lisäselvityksen vuoksi erittäin tärkeää⁵⁴. Tällöin on kuitenkin PKL 1:3.1 §:ssa (uusi PKL 2:5,1 §) säädettyjen edellytysten oltava olemassa. Pykälässä on lisäksi säädetty, että jos vangitsemisen perusteena on syytä epäillä, on vangitsemisasiä otettava uudelleen käsiteltäväksi viipymättä lisäselvityksen valmistumisesta ja viimeistään viikon kuluttua vangitsemispäätöksestä. PKL 1:26a §:n (uusi PKL 2:13 §) mukaan ketään ei saa vangita tai määrätä pidettäväksi edelleen vangittuna, jos se olisi kohtuutonta asian laadun taikka rikoksesta epäillyn iän tai muiden henkilökohtaisten olosuhteiden vuoksi.

PKL 1:12-14 §:ien (uusi PKL 3:3-5 §) mukaan vangitsemisvaatimus on esitettävä kirjallisesti toimivaltaiselle tuomioistuimelle viimeistään kolmantena päivänä kiinniottamispäivästä ennen kello kahtatoista, ja tuomioistuimen on otettava vangitsemisvaatimus käsiteltäväksi viimeistään neljän vuorokauden kuluttua kiinniottamisesta. HE 222/2010:ssä⁵⁵ on "kolmantena päivä-

---

⁵⁰ Tolvanen & Kukkonen 2011, 227.

⁵¹ Helminen ym. 2012, 783.

⁵² HE 222/2010 vp, 248.

⁵³ ks. lievennetty rangaistusasteikko Rikoslaki (39/1889) 6:8 §.

⁵⁴ Tolvanen & Kukkonen 2011, 227.

⁵⁵ HE 222/2010 vp, 252.

nä" tulkittu siten, että kiinniottamispäivää ei lasketa. PKL 1:6 §:n (uusi PKL 2:9 §) mukaan vangitsemisvaatimuksen tuomioistuimelle esittää pidättämiseen oikeutettu virkamies. Tällainen virkamies on tutkinnanjohtaja, puolustusvoimien virkamies, tullivirkamies tai rajavartiolaitoksen virkamies. Esitutinnan päätyttyä ja asian siirryttyä syyttäjälle vangitsemisvaatimuksen tekemisestä päättää syyttäjä. Ennen kuin esitutkintaviranomainen esittää vangitsemisvaatimuksen tuomioistuimelle on hänen ilmoitettava siitä asianomaiselle syyttäjälle. HE 82/1995:n⁵⁶ mukaan syyttäjälle on ilmoitettava, koska syyttäjä voi katsoa, että aihetta syytteen nostamiselle ei ole.

Vangitsemisvaatimuksesta tulee ilmetä, millä perusteella vangitsemista vaaditaan. Siinä on lisäksi yksilöitävä vangittavaksi vaadittu henkilö sekä epäilty rikos. Vangitsemisvaatimuksen voi esittää myös suullisesti, mutta se on viipymättä vahvistettava kirjallisesti. Vangitsemisvaatimuksen tekijän on lisäksi ilmoitettava vaatimuksesta pidätetylle ja hänen puolustajalleen tai avustajalleen sekä toimitettava heille kirjallinen vangitsemisvaatimus.⁵⁷ Esitutkinnasta ja pakkokeinoista annetun asetuksen (575/1988) 23 §:n mukaan tuomioistuimen on kirjoitettava kirjallisen vangitsemisvaatimuksen saapumisaika sekä epäillyn kiinniottamisaika. Suullisesti esitetystä vangitsemisvaatimuksesta on lisäksi kirjattava suullisesti esitetyn vangitsemisvaatimuksen tekoaika.

Vangitsemisasiain käsittelyssä on PKL 1:14 §:n (uusi PKL 3:6 §) mukaan oltava läsnä vangitsemisvaatimuksen tekijä tai hänen määräämänsä asiaan perehtynyt virkamies. Pidätettynä olevaa vangittavaksi vaadittua on kuultava henkilökohtaisesti vangitsemisvaatimuksesta. Henkilökohtaisen läsnäolon asemasta voidaan käyttää videoneuvottelua tai siihen rinnastettavaa teknistä tiedonvälitystapaa. Mikäli tuomioistuin pitää vangituksi vaaditun henkilökohtaista läsnäoloa tarpeellisena, se voi määrätä, että vangittavaksi vaadittu on tuotava tuomioistuimeen. Vangittavaksi vaaditulle ei tarvitse varata tilaisuutta tulla kuulluksi, jos hän ei ole Suomessa tai on tietymättömissä taikka hän välttelee esitutkintaa tai oikeudenkäyntiä. Tällöin hänet saa poissaolevana julistaa vangituksi. Vangituksi vaaditulle on varattava tilaisuus käyttää avustajaa tai puolustajaa vaatimusta käsiteltäessä. Tuomioistuin voi myös määrätä vangittavaksi vaaditulle puolustajan ennen vaatimuksen käsittelyä.⁵⁸

Vaatimuksen tekijä tai hänen määräämänsä virkamies toistaa käsittelyssä suullisesti vangitsemisvaatimuksen. Vaatimuksen tekijän on jätettävä tuomioistuimelle vaatimusta tukeva kirjallinen selvitys. Siitä on tultava ilmi, että vangitsemiseen on edellytykset. Vaatimuksen tekijän on esitettävä riittävä näyttö sekä vangitsemisen yleisten edellytysten että erityisten edel-

---

⁵⁶ HE 82/1995 vp, 165.

⁵⁷ Helminen ym. 2012, 796-797.

⁵⁸ Helminen ym. 2012, 796-801.

lytysten olemassaolosta. Vangituksi vaaditulla on oikeus antaa vastine esitettyyn vaatimukseen, kuten vaatimus matkustuskieltoon määräämisestä vangitsemisen sijaan.⁵⁹

Vangitulla on oikeus vaatia vangitsemisasiansa uudelleen käsittelyä. PKL 1:22 §:n mukaan tuomioistuin, joka käsittelee syytteen, tulee tuomion antamiseen asti ottaa vangitsemisasiansa uudelleen käsiteltäväksi viipymättä ja viimeistään neljän vuorokauden kuluttua pyynnön esittämisestä. Uuden PKL 3:15 §:n mukaan ennen syytteen nostamista asian uudelleen käsittely on mahdollista käsitellä myös siinä tuomioistuimessa, jonka tuomiopiiriin vangin säilyttämispaikka kuuluu.

Vangitsemisasiasiaa ei tarvitse ottaa uudelleen käsiteltäväksi aikaisemmin kuin kahden viikon kuluttua asian edellisestä käsittelystä. Asia voidaan ottaa käsiteltäväksi aikaisemminkin, jos siihen on aihetta edellisen käsittelyn jälkeen ilmi tulleen seikan johdosta. Pidättämiseen oikeutetun virkamiehen on myös heti ilmoitettava tuomioistuimelle, jos edellytyksiä vangittuna pitämiseen ei enää ole. Vangitulle ja hänen avustajalleen sekä vangitsemisvaatimuksen tehneelle virkamiehelle on varattava tilaisuus tulla kuulluksi käsittelyssä.⁶⁰

PKL 1:18 §:n mukaan vangitsemispäätös tai päätös, jolla vaatimus hylätään, julistetaan heti käsittelyn päätyttyä. Uuden PKL 3:10 §:ään on lisätty, että ” tai viimeistään samaan rikoskokonaisuuteen liittyvien vangitsemisasioiden käsittelyn päätyttyä”. HE 222/2010:ssä⁶¹ on katsottu, että tällainen tilanne voi tulla eteen, kun samaan asiaan liittyy useita vastaajia, ja tällöin vangitsemisen edellytysten arvioinnin kannalta merkitystä saattaa olla sillä, mitä aikaisemmin vangittavaksi vaadittu on kertonut tai mitä hänen vangitsemisasiansa käsittelyssä on muuten tullut ilmi.

Vangituksi vaadittu on päästettävä heti vapaaksi, jos vaatimus on hylätty. Vangitsemispäätöksen sisällöstä säädetään PKL 1:18.1 §:ssa (uusi PKL 3:10.1 §). Päätöksessä on mainittava tiedot rikoksesta, josta vangittua epäillään ja vangitsemisen peruste. Päätöksestä tulee näkyä rikoksen nimi sekä teko-aika ja teko-aiikka. Siinä on lisäksi todettava, että epäiltyä voidaan todennäköisin syin epäillä mainitusta rikoksesta ja vangitsemisen erityiset edellytykset on olemassa (paitsi ns. ylitörkeän rikoksen osalta). Päätöksessä on oltava lyhyt perustelu sekä maininta, että vangitseminen ei ole kohtuutonta.⁶² PKL 1:27 §:n (uusi PKL 3:19 §) mukaan vangitsemispäätöksestä ei saa valittaa, mutta siitä saa ilman määräaika-aikaa kannella.

---

⁵⁹ Helminen ym. 2012, 804-805.

⁶⁰ Helminen ym. 2012, 819-820.

⁶¹ HE 222/2010 vp, 255.

⁶² Helminen ym. 2012, 816.

Tuomioistuimen päätettyä pidätetyn vangitsemisesta on sen myös vangitsemispäätöksessään määrättävä, minne vangittu toimitetaan eli passitetaan säilytettäväksi. Passittamisen on tapahduttava myös silloin, kun vangittuna oleva henkilö määrätään edelleen pidettäväksi vangittuna.⁶³ Tutkintavankeuslain (768/2005) 2:1 §:ssä säädetään, että tuomioistuin passittaa tutkintavangin ensisijaisesti lähimpänä sijaitsevaan tutkintavankilana toimivaan vankilaan tai vangitsemisvaatimuksen tekijän perustellusta pyynnöstä poliisien ylläpitämään säilytystilaan, kuitenkin enintään neljän viikon ajaksi. Tämä voi olla välttämätöntä silloin, kun tutkintavanki on pidettävä erillään tai turvallisuussyistä (henkeen tai terveyteen kohdistuva uhka tavallisessa vankilassa) taikka, jos rikoksen selvittäminen sitä erityisesti vaatii. Passittamista varten tuomioistuin laatii vangitulle vankipassin.⁶⁴ TVL 1:5 §:ssä on korostettu, että tutkintavankia on kohdeltava oikeudenmukaisesti ja ihmisarvoa kunnioittaen.

Esitutinnan ollessa kesken voidaan tutkintavangin yhteydenpitoa muuhun henkilöön rajoittaa tutkintavankeuden tarkoituksen turvaamiseksi. Päätöksen yhteydenpidon rajoituksista tutkintavankeuden aikana tekee tuomioistuin vangitsemisvaatimuksen tekijän tai vankilan johtajan esityksestä. Vangitsemisasiän uudelleen käsittelyssä on muistettava lausua mahdollisista yhteydenpidon rajoituksista. Yhteydenpitoa puolustajan tai avustajan kanssa ei saa rajoittaa⁶⁵. Uudessa PKL 4:5 §:ssä on säädetty, että yhteydenpidon rajoittamista koskevan vaatimuksen voi esittää erikseen tuomioistuimelle, jolloin se käsitellään omana asianaan ja asian käsittelyssä on soveltavin osin voimassa mitä PKL 3:4, 5.1, 6.1, 6.2 ja 6.4 §:ssä säädetään vangitsemisasiän käsittelystä. Voimassa olevan lain mukaan yhteydenpidon rajoituksia koskevaa asiaa ei saa yksistään saattaa tuomioistuimen käsiteltäväksi, vaan se on käsitelty aina samassa yhteydessä kuin vangitsemista tai edelleen vangittuna pitämistä koskeva vaatimus⁶⁶.

Mikäli epäilty vangitaan, on samalla asetettava määräaika syytteen nostamista varten. Syyttäjän on kuitenkin nostettava syyte niin pian kuin mahdollista, eli jo ennen määräajan päättymistä, mikäli se on mahdollista⁶⁷. Uuden PKL 3:19 §:n mukaan vangittu saa kannella syytteen nostamiselle asetetusta määräajasta.

Pakkokeinolaissa on säädetty syytteen nostamiselle asetetun määräajan pidentämisestä. Vielä voimassaolevan lain mukaan syyttäjän on esitettävä pyyntö määräajan pidentämisestä ennen määräajan päättymistä, mutta tuomioistuin voi antaa ratkaisun sen jälkeen⁶⁸. Uudessa PKL

---

⁶³ Helminen ym. 2012, 823.

⁶⁴ Helminen ym. 2012, 824.

⁶⁵ Helminen ym. 2012, 861.

⁶⁶ Helminen ym. 2005, 596.

⁶⁷ Helminen ym. 2012, 817.

⁶⁸ Helminen ym. 2005, 571.

3:14 §:ssä tätä on muutettu siten, että syyttäjän on esitettävä pyyntö viimeistään neljä päivää ennen määräajan päättymistä ja tuomioistuimen on otettava asia heti käsiteltäväksi ja ratkaistava se määräajan kuluessa. Tuomioistuimen on varattava vangille tai hänen puolustajalleen tilaisuus tulla kuulluksi asiassa. Mikäli asetetussa määräajassa ei ole nostettu syytettä tai tehty päätöstä määräajan pidentämisestä, on uuden PKL 3:17 §:n mukaan vangittu päästettävä vapaaksi.

Vangitsemisasian ensisijaisesti käsittelee se tuomioistuin, joka on syyteasiassa toimivaltainen. Vangitsemisasioiden tiukoista aikatauluista johtuen vangitsemisasiat saatetaan joutua käsittelemään päivystystuomioistuimessa tai sellaisessa käräjäoikeudessa, joka ei ole syyteasiassa toimivaltainen. Tällöin on vangitsemisvaatimuksen tekijän ilmoitettava vangitsemisasian käsittelevälle tuomioistuimelle, missä tuomioistuimessa syyte käsitellään.⁶⁹ PKL 1:20 §:n (uusi PKL 3:13 §) mukaan vangitsemisvaatimuksen käsitelleen tuomioistuimen on heti ilmoitettava vangitsemispäätöksestään syytteen käsittelevälle tuomioistuimelle. Voimassa olevan lain mukaan vasta syyteasian käsittelevä tuomioistuin asettaa määräajan syytteen nostamista varten. Uudessa pakkokeinolaissa tätä on muutettu siten, että asiaa ensimmäisenä käsittelevä tuomioistuin asettaa määräajan syytteen nostamista varten, vaikka se ei olekaan se tuomioistuin jossa syyteasia tullaan käsittelemään.⁷⁰

3.2 Matkustuskielto

HE 222/2010:ssä⁷¹ on katsottu, että matkustuskiellon määräämistä on laajennettava, jotta sen käyttöä pystyttäisiin lisäämään. Voimassa olevan lain mukaan rikoksesta epäiltyä ei voida määrätä matkustuskieltoon, jos on syytä epäillä, että epäilty vaikeuttaa asian selvittämistä hävittämällä, tuhoamalla, muuttamalla tai kätkemällä todisteita.

Matkustuskieltoa voidaan käyttää vangitsemisen sijasta, mutta sen käyttö ei ole kuitenkaan yleistä. Uudessa 1.1.2014 voimaan tulevassa pakkokeinolaissa matkustuskieltoa koskevat säännökset poikkeavat eräiltä osin voimassa olevista säännöksistä. Matkustuskiellon sisältöä on laajennettu, jotta se mahdollistaisi entistä useampia sovellusvaihtoehtoja ja näin sen käytöstä tulisi yleisempää.⁷²

PKL 2:1 §:n mukaan henkilö voidaan määrätä matkustuskieltoon, jos häntä todennäköisin syin epäillään rikoksesta, ankarin rangaistus rikoksesta on vähintään vuosi vankeutta ja on syytä

---

⁶⁹ Tolvanen & Kukkonen 2011, 232.

⁷⁰ Helminen ym. 2012, 790.

⁷¹ HE 222/2010 vp, 2.

⁷² Helminen ym. 2012, 878.

epäillä, että hän lähtee pakoan, karttaa esitutkintaa, oikeudenkäyntiä tai rangaistuksen täytäntöönpanoa tai jatkaa rikollista toimintaa. Matkustuskiellon edellytyksiin on uuteen PKL 5:1 §:ään lisätty, että myös vaikeuttamisvaaran vuoksi voidaan määrätä matkustuskielto. Todistusaineiston tuhoaminen, hävittäminen, kätkeminen tai muuttaminen sekä asianosaisiin vaikuttaminen voivat vaarantaa asian selvittämistä.

PKL 2:2 §:n mukaan matkustuskieltoon määrätty ei saa poistua päätöksessä mainitulta paikkakunnalta tai alueelta. Paikkakunta tai alue voi olla myös jokin muu kuin matkustuskieltoon määrätyn henkilön asuinkunta. HE 14/1985:ssä⁷³ on kuitenkin kiinnitetty huomiota kohtuuskäyttöön, ja sen mukaan on kohtuutonta määrätä henkilöä olemaan vieraalla paikkakunnalla asunnottomana tai kalliissa majoituksessa. Häntä voidaan myös kieltää oleskelemasta tai liikkumasta tietyllä päätöksessä mainitulla alueella. Tämän lisäksi matkustuskieltoon määrätty voidaan PKL 2:2 §:n mukaan velvoittaa olemaan tietyt ajat asunnossaan tai työpaikallaan, ilmoittautumaan tiettyinä aikoina poliisille tai oleskelemaan siinä sairaalassa tai laitoksessa, jossa hän ennestään on tai jonne hänet on otettu. Matkustuskieltoon määrätty henkilö joutuu luovuttamaan passinsa poliisin haltuun kiellon voimassaoloajaksi, eikä hänelle saa myöntää passia.

Uudessa pakkokeinolaissa matkustuskiellon sisältöä on muutettu siten, että PKL 5:2 §:ssä luetellaan seitsemän vaihtoehtoista velvoitetta, joista yksi tai useampi sisällytetään matkustuskieltopäätökseen⁷⁴. Vielä voimassa olevassa pakkokeinolaissa ovat velvoitteet (yllä mainitut) tulevat pysymään uudessa pakkokeinolaissa. Uudessa PKL 5:2 §:ssä on uutena velvoitteena, että henkilö voidaan velvoittaa olemaan ottamatta yhteyttä todistajaan, asianomistajaan, asiantuntijaan tai rikoskumppaniinsa. Yhteydenpitokieltoa koskeva velvoite on uusi eikä sitä ole tällä hetkellä voimassa olevassa laissa. Velvoitteen tarkoitus on, että matkustuskielto voidaan määrätä myös asian selvittämisen vaikeuttamisen estämiseksi⁷⁵.

PKL 2:2 §:ssä on kuitenkin säädetty, että matkustuskieltoon määrätylle henkilölle voidaan antaa lupa poistua matkustuskielto päätöksessä määrätyltä paikkakunnalta tai alueelta työssäkäyntiä varten tai muusta siihen rinnastettavasta syystä. Poliisiviranomainen valvoo matkustuskiellon noudattamista, ja tästä syystä matkustuskieltoa koskevat tiedot rekisteröidään poliisin sähköiseen tietojärjestelmään⁷⁶.

---

⁷³ HE 14/1985 vp, 59.

⁷⁴ Helminen ym. 2012, 879.

⁷⁵ Helminen ym. 2012, 885.

⁷⁶ Helminen ym. 2005, 605.

Matkustuskiellosta päättävän virkamiehen tai tuomioistuimen on aina harkittava, voiko matkustuskieltoa pitää riittävän tehokkaana keinona rikoksesta ja epäilystä tai syytetystä saadun selvityksen perusteella⁷⁷. Matkustuskieltoa harkittaessa on otettava huomioon, mitä PKL 1:26 §:ssä säädetään sekä vastaavasti uudessa PKL 1:2 §:ssä ja uuden PKL 2:6 §:ssa ja 2:13 §:ssä. Matkustuskieltoon määrääminen ei asian laadun, epäilyn iän tai muiden henkilökohtaisten olojen vuoksi saa olla kohtuutonta. Epäily voidaan kuitenkin määrätä matkustuskieltoon, vaikka olisi katsottu vangitsemisen olevan kohtuutonta. Epäilyn henkilökohtaiset olosuhteet on kuitenkin otettava huomioon matkustuskielto ja siihen sisällytettäviä velvoitteita määrätessä.⁷⁸

PKL 2:3 §:n (uusi PKL 5:4 §) mukaan matkustuskiellosta päättää pidättämiseen oikeutettu virkamies, syyttäjä tai tuomioistuin. Matkustuskiellosta päättää esitutinnan aikana pidättämiseen oikeutettu virkamies, mutta ennen matkustuskieltopäätöksen tekemistä siitä on ilmoitettava syyttäjälle, joka voi ottaa päätettäväkseen kysymyksen matkustuskiellosta. Syyttäjä voi olla määräämättä matkustuskieltoa, jos hän käytettävissä olevan esitutkinta-aineiston perusteella katsoo, ettei syytteen nostamiseen ole perusteita⁷⁹. Toimivalta siirtyy syyttäjälle, kun asia on esitutinnan päätyttyä siirretty syyttäjälle. Tuomioistuin päättää matkustuskiellosta syytteen tultua vireille, mutta se ei voi kuitenkaan ilman syyttäjän vaatimusta määrätä syytettyä matkustuskieltoon. Tuomioistuimen on harkittava matkustuskieltoa aina vangitsemisasiaa käsiteltäessä. Mikäli vangitsemiskäsittelyssä tulee ilmi, että matkustuskieltoon määräämiselle on edellytykset, tulisi sitä harkita vangitsemisen tai vangittuna pitämisen sijasta. Jos tuomioistuin määrää matkustuskiellon ennen syytteen nostamista, siirtyy matkustuskieltoa koskeva toimivalta tuomioistuimelle.⁸⁰

Matkustuskieltoon määrättyllä henkilöllä on PKL 2:6.3 §:n (uusi PKL 5:8.3 §) mukaan oikeus saattaa matkustuskieltoa koskeva päätös, jonka pidättämiseen oikeutettu virkamies on tehnyt, tuomioistuimen käsiteltäväksi jo ennen syytteen nostamista. Matkustuskieltoon määrätty henkilö voi vaatia, että tuomioistuin kumoaa matkustuskielto päätöksen kokonaan tai osittain ja sen on otettava vaatimus käsiteltäväksi viikon kuluessa vaatimuksen saapumisesta. Ennen päätöksen tekoa tuomioistuimen on kuultava matkustuskielto päätöksen tehnyttä virkamiestä.

Tuomioistuimessa matkustuskieltoa käsiteltäessä noudatetaan soveltuvin osin mitä PKL 1:9, 12, 14, 15 ja 25 §:ssä (uusi PKL 3:1, 3, 5-7 ja 18 §) on säädetty. Ennen matkustuskiellon määräämistä on kuultava sitä henkilöä, jolle mahdollisesti määrätään matkustuskielto. Henkilökohtainen kuuleminen on tarpeen ottaen huomioon, että matkustuskiellon ehtojen asettami-

---

⁷⁷ Helminen ym. 2012, 881.

⁷⁸ Helminen ym. 2012, 882.

⁷⁹ Helminen ym. 2012, 888.

⁸⁰ Helminen ym. 2012, 889.

nen edellyttää kieltoon määrättävän henkilön asuinpaikan, perhesuhteiden, työpaikan sekä muiden seikkojen selvittämistä⁸¹.

Matkustuskiellosta on tehtävä kirjallinen päätös⁸², josta on PKL 2:4 §:n (uusi PKL 5:5 §) mukaan annettava jäljennös kieltoon määrätylle henkilölle. Jäljennös on annettava joko henkilökohtaisesti tai lähetettävä postitse hänen ilmoittamaansa osoitteeseen. Samaisessa pykälässä on säädetty päätöksen sisällöstä ja siitä, mitä siitä on käytävä ilmi. Päätökseen on kirjattava tehty rikos, millä perusteella matkustuskielto on määrätty, mitä kielto sisältää sekä seurauksen kiellon rikkomisesta ja matkustuskiellon voimassaoloaika. Uuteen PKL 5:5 §:ään on lisätty, että päätöksessä on tuotava ilmi, että kieltoon määrätyllä on oikeus saattaa päätös tuomioistuimen tutkittavaksi. Matkustuskieltoon määrätty saadaan vangita, jos hän rikkoo kieltoa, pakenee, ryhtyy valmistelemaan pakoa, vaikeuttaa asian selvittämistä tai jatkaa rikollista toimintaa.⁸³ PKL 2:10 §:n mukaan matkustuskieltoon määrätty saa kannella päätöksestä. Uuden PKL 5:12 §:n mukaan myös pidättämiseen oikeutettu virkamies saa kannella päätöksestä.

PKL 2:7 §:n (uusi PKL 5:9 §) mukaan matkustuskielto voidaan määrätä päättymään tietynä päivänä tai se voidaan erikseen kumota, mutta muulloin ennen syytteen nostamista määrätty matkustuskielto on voimassa asian pääkäsittelyyn asti. Matkustuskiellon voimassaoloaikaan on syytä huomioida, että PKL 2:6 §:ssä (uusi PKL 5:8 §) on säädetty, että syyte on nostettava 60 päivän kuluessa kiellon määräämisestä tai kielto on kumottava. Tuomioistuin voi kuitenkin kiellon määränneen virkamiehen pyynnöstä pidentää tätä määräaika. PKL 2:6 §:ssä on säädetty, että pyyntö on esitettävä määräajassa. Voimassa olevassa laissa riittää, että pidennystä koskeva pyyntö on tullut määräajassa, mutta päätös voidaan tehdä määräajan päättymisen jälkeen. Uudessa PKL 5:8 §:ssä on kuitenkin säädetty, että pyyntö on esitettävä viimeistään viikkoa ennen määräajan päättymistä, ja tuomioistuimen on myös ratkaistava asia ennen määräajan päättymistä.

4 Muuhun kuin vapautteen kohdistuvat pakkokeinot

Muuhun kuin vapautteen kohdistuvien pakkokeinojen kohteena ovat epäillyn omaisuus, tavara tai yksityiselämän ja kotirauhan suoja. Näiden pakkokeinojen tarkoitus ei ole puuttua henkilön vapautteen, mutta niillä kuitenkin puututaan henkilön perusoikeuksiin.⁸⁴ PL 15.1 §: mukaan jokaisen omaisuus turvattu ja PL 10.1 §:n mukaan jokaisen yksityiselämä ja kotirauha on turvattu. Näihin perusoikeuksiin voidaan kuitenkin puuttua pakkokeinolailla, vaikka ne on turvat-

⁸¹ Helminen ym. 2012, 891.

⁸² Helminen ym. 2012, 886.

⁸³ Helminen ym. 2012, 785.

⁸⁴ Helminen ym. 2012, 664.

tu perustuslaissa. Tässä luvussa käsitellään tarkemmin hukkaamiskielto, vakuustakavarikko, takavarikko sekä etsintä.

4.1 Hukkaamiskielto ja vakuustakavarikko

Pakkokeinolain uudistuksessa tullaan luopumaan hukkaamiskiellon ja vakuustakavarikon jaotelusta, jolloin puhutaan ainoastaan vakuustakavarikosta⁸⁵. HE 222/2010:ssä⁸⁶ tätä on perusteltu sillä, että lainsäädännöstä saadaan selkeämpi sekä ulosottokaaren säännöksillä.

Voimassa olevan lain mukaan hukkaamiskieltoon voidaan laittaa irtainta sekä kiinteää omaisuutta, mutta vakuustakavarikkoon ainoastaan irtainta omaisuutta⁸⁷. Pakkokeinolain uudistuksessa puhutaan ainoastaan vakuustakavarikosta, jolloin vakuustakavarikkoon voi laittaa sekä irtainta että kiinteää omaisuutta⁸⁸. Tuomioistuin ei kuitenkaan päätöksessään erittele, mitä omaisuutta laitetaan hukkaamiskieltoon tai vakuustakavarikkoon, vaan tämä määritellään täytäntöönpanovaiheessa⁸⁹. Uudessa PKL 6:10 §:ssä on kuitenkin säädetty, että tuomioistuin voi antaa tarkempia määräyksiä täytäntöönpanoa varten.

Hukkaamiskiellon ja vakuustakavarikon edellytyksistä säädetään PKL 3:1 §:ssä. Edellytykset pysyvät vakuustakavarikolle samoina myös uudessa PKL 6:1 §:ssä. Kyseisten säännösten mukaan omaisuutta voidaan panna hukkaamiskieltoon tai vakuustakavarikkoon, jos on olemassa vaara, että se, jota on syytä epäillä rikoksesta tai henkilö, joka voidaan tuomita vahingonkorvaukseen tai menettämään rahamäärä⁹⁰, pyrkii välttämään sakon, vahingonkorvauksen tai hyvityksen maksamisen taikka valtiolle menetettäväksi tuomitun omaisuuden joko kätkemällä tai hävittämällä omaisuutta taikka pakenemalla tai näihin rinnastettavalla tavalla. PKL 3:1.3 §:ssa (uusi PKL 6:1.2 §) säädetään, että oikeushenkilön omaisuutta voidaan panna hukkaamiskieltoon tai vakuustakavarikkoon yhteisösakon maksamisen vakuudeksi. Uudessa pakkokeinolaissa on huomioitu myös se mahdollisuus, että oikeushenkilön puolesta pyritään kätkemään tai hävittämään omaisuutta. Samalla on korostettu sitä, että oikeushenkilön omaisuutta saatetaan laittaa vakuustakavarikkoon myös rikosperusteisen vahingonkorvauksen maksamisen turvaamiseksi.⁹¹

---

⁸⁵ Helminen ym. 2012, 943.

⁸⁶ HE 222/2010, vp, 89.

⁸⁷ Helminen ym. 2005, 644.

⁸⁸ Helminen ym. 2012, 944.

⁸⁹ Helminen ym. 2012, 951.

⁹⁰ RL 10:2,1 §:n mukaan menettämisseuraamus voidaan tuomita myös se, jonka puolesta tai hyväksi rikos on tehty.

⁹¹ Helminen ym. 2012, 946.

Hukkaamiskiellosta ja vakuustakavarikosta päättää PKL 3:2 §:n (uusi PKL 6:2 §) mukaan toimivaltainen tuomioistuin. Ennen syytteen vireille tuloa vaatimuksen saa esittää ainoastaan tutkinnanjohtaja tai syyttäjä. Asianomistaja ei saa esittää vaatimusta tuomioistuimelle ennen syytteen vireille tuloa, koska on katsottu, että siinä vaiheessa ainoastaan viranomaisella on riittävän tarkka kuva tutkittavana olevasta rikoksesta sekä epäillyn todennäköisestä syyllisyydestä siihen. Syytteen vireille tultua vaatimuksen voi esittää syyttäjän lisäksi asianomistaja.⁹² Samaisen säännöksen mukaan vaatimuksen käsittelyssä on soveltuvin osin voimassa, mitä vangitsemisvaatimuksen tekemisestä ja käsittelystä on PKL 1:9, 12, 14, 15 ja 25 §:ssä (uusi PKL 3:1, 3, 5, 6 ja 18 §) säädetty.

Vaatus esitetään tuomioistuimelle kirjallisesti, ja tuomioistuimen on otettava se viipymättä käsiteltäväksi⁹³. Asiaan osalliselle on varattava tilaisuus tulla kuulluksi⁹⁴. Mikäli asiaan osallista ei tavoiteta (pakoilee ulkomailla) on PKL 1:15.3 §:n (uusi PKL 3:6.3 §) mukaan tiedossa olevalle vastaajan valtuuttamalle avustajalle tai puolustajalle varattava tilaisuus tulla kuulluksi. PKL 3:3 §:ssä (uusi PKL 6:3 §) on säädetty, että pidättämiseen oikeutettu virkamies tai syyttäjä voi määrätä väliaikaisen vakuustakavarikon tai omaisuutta hukkaamiskieltoon, jos asia ei siedä viivytystä ja PKL 3:1 §:ssä (uusi PKL 6:1 §) säädetty edellytykset ovat olemassa. Asiassa on kuitenkin esitettävä vaatimus tuomioistuimelle viikon kuluessa väliaikais määräyksen antamisesta, muutoin väliaikainen vakuustakavarikko tai hukkaamiskielto lakkaa olemasta. Vakuustakavarikkoa tai hukkaamiskieltoa koskevasta päätöksestä saa PKL 3:7 §:n (uusi PKL 6:9 §) mukaan valittaa, mutta se ei estä omaisuuden panemista vakuustakavarikkoon tai hukkaamiskieltoon, ellei valitusta käsittelevä tuomioistuin toisin määrää.

Uudistettuun lakiin on otettu säännökset vakuustakavarikkoasian uudelleen käsittelystä⁹⁵. Siitä säädetään uuden PKL 6:5 §:ssä, ja sen mukaan se, jota asia koskee voi esittää tuomioistuimelle vaatimuksen, jolloin tuomioistuimen on päätettävä, onko vakuustakavarikko pidettävä voimassa. Tuomioistuimen on otettava vaatimus käsiteltäväksi viikon kuluessa sen saapumisesta, mutta sitä ei tarvitse kuitenkaan ottaa käsiteltäväksi kuin kahden kuukauden kuluessa asian edellisestä käsittelystä. Pidättämiseen oikeutetulle virkamiehelle on varattava tilaisuus tulla kuulluksi.

PKL 3:4 §:n (uusi PKL 6:4 §) mukaan vakuustakavarikko ja hukkaamiskielto tulee kumota, kun sakon, korvauksen, hyvityksen tai menetettäväksi tuomittavan rahamäärän maksamisen vakuudeksi asetetaan riittävä vakuus tai ei ole enää syytä pitää sitä voimassa. Kumoamisesta

---

⁹² Helminen ym. 2012, 950.

⁹³ Helminen ym. 2012, 951.

⁹⁴ Helminen ym. 2012, 951.

⁹⁵ Helminen ym. 2012, 953.

päättää se tuomioistuin, joka on päättänyt vakuustakavarikosta ja hukkaamiskiellosta. Laissa ei ole kuitenkaan säädetty sitä, onko tuomioistuimen viran puolesta kumottava määräys vai edellytetäänkö, että joku pyytää sitä. Käytännössä kumoaminen tapahtuu vasta sitten, kun joku vaatii kumoamista tuomioistuimelta, koska sitä ennen tuomioistuimella ei ole mahdollisuuksia saada tietoa tapahtumista, jotka voivat olla kumoamisen perusteena.⁹⁶

PKL 3:4 §:n (uusi PKL 6:4 §) mukaan syyte on nostettava neljän kuukauden kuluttua vakuustakavarikkoa tai hukkaamiskieltoa koskevan määräyksen antamisesta. Mikäli näin ei ole tapahtunut on tuomioistuimen virkansa puolesta kumottava vakuustakavarikko tai hukkaamiskielto. Määräaika voi kuitenkin pidentää pidättämiseen oikeutetun virkamiehen pyynnöstä ja sitä saa pidentää kerrallaan enintään neljäksi kuukaudeksi. Vielä toistaiseksi riittää, että pidennyspyyntö tulee määräajan kuluessa, mutta uuden lain tullessa voimaan on pidennyspyyntö tehtävä viimeistään viikkoa ennen ja tuomioistuimen on ratkaistava se määräajan kuluessa ja lisäksi asiaan osalliselle on varattava tilaisuus tulla kuulluksi. Asia voidaan kuitenkin ratkaista henkilöä kuulematta, jos häntä ei tavoiteta.⁹⁷

4.2 Takavarikko

HE 222/2010:ssä⁹⁸ on katsottu, että takavarikon säännöksiä ei ole perusasioiden osalta tarpeen muuttaa, mutta asiakirjan takavarikoiminen pyrittäisiin korvaamaan asiakirjan jäljentämisellä ja säännöksiä tulisi selventää paremmin. Esityksessä on lisäksi korostettu, että takavarikon käsittelyssä on huomioitava paremmin takavarikkoa koskevan oikeus.

PKL 4:1 §:n (uusi PKL 7:1 §) mukaan esineen tai asiakirjan saa takavarikoida silloin, jos on syytä olettaa, että se voi olla todisteena rikosasiassa, kuten surmaamiseen käytetty ase tai se on viety joltakulta rikoksella tai tuomioistuin voi julistaa sen valtiolle menetetyksi. Uudessa PKL 7:1 §:ssä puhutaan myös omaisuuden takavarikoimisesta. HE 222/2010:ssä⁹⁹ on perusteltu omaisuuden mainitseminen siitä syystä, että pelkkä ”esine” on liian suppea käsite. Esine saatetaan tulkita pelkäksi irtaimeksi tavaraksi, eikä näin ollen kiinteistön tai pankkitilillä olevien varojen takavarikoiminen olisi mahdollista. Lisäämällä ”omaisuuden” uuteen säännökseen välttyttäisiin näiltä tulkinnan vaikeuksilta.

Asiakirjan jäljentämisestä ei ole toistaiseksi säädetty, ja sitä koskeva sääntely on otettu vasta uuteen pakkokeinolakiin. Uuden PKL 7:2 §:n mukaan asiakirjan takavarikoiminen on korvatta-

---

⁹⁶ Helminen ym. 2005, 651-652.

⁹⁷ Helminen ym. 2012, 953.

⁹⁸ HE 222/2010 vp, 2.

⁹⁹ HE 222/2010 vp, 91.

va asiakirjan jäljentämisellä, jos jäljennöstä voidaan pitää riittävänä todistelun kannalta. Asiakirja on välittömästi jäljentämisen jälkeen palautettava sille, jolta se on otettu haltuun. Samaisessa pykälässä on säädetty, että mikäli jäljentäminen ei ole asian kiireellisyyden tai asiakirja-aineiston laajuuden vuoksi mahdollista, on asiakirja takavarikoitava.

Takavarikon yleisenä edellytyksenä on, että rikos on tapahtunut tai on syytä olettaa sellaisen tapahtuneen. Takavarikoitava esine voi olla asiakirja tai tieto, joka on tietokoneessa tai muussa vastaavassa (data).¹⁰⁰ PKL 4:5 §:ssä (uusi PKL 7:7 §) on säädetty, että takavarikosta päättää pidättämiseen oikeutettu virkamies ja tuomioistuin saa päättää siitä syytettä käsiteltävässä. Tästä syystä tuomioistuimet harvemmin käsittelevät takavarikkoa¹⁰¹. Takavarikon kumoamisestakin päättää pidättämiseen oikeutettu virkamies. PKL 4:13 §:n (uusi PKL 7:15 §) mukaan takavarikkoa koskevan asian voi kuitenkin sen vaatimuksesta, jota asia koskee, saattaa tuomioistuimen käsiteltäväksi.

PKL 4:13 §:ssä (uusi PKL 7:15 §) on säädetty, että mikäli tuomioistuin ottaa takavarikko koskevan asian käsiteltäväksi ennen syytteen käsittelyä, on se otettava käsiteltäväksi viikon kuluessa siitä, kun pyyntö on esitetty tuomioistuimelle. Samaisen pykälän mukaan takavarikkoasian käsittelyssä tuomioistuimessa on soveltuvin osin voimassa, mitä vangitsemisvaatimuksen käsittelystä on PKL 1:9 ja 12 §:ssä (uusi PKL 3:1 ja 3 §) säädetty. Mikäli tuomioistuin on edellä mainitussa tilanteessa antamallaan päätöksellään määrännyt takavarikon pidettäväksi voimassa, tulee myös takavarikon kumoaminen tuomioistuimen käsiteltäväksi.¹⁰² Tuomioistuimen tekemästä takavarikkoa koskevasta päätöksestä saa PKL 4:16 §:n (uusi PKL 7:22 §) mukaan valittaa, mutta se ei estä esineen takavarikoimista.

Takavarikko on kumottava, mikäli syytettä ei ole nostettu neljässä kuukaudessa esineen takavarikoimisesta. Pidättämiseen oikeutettu virkamies voi pyytää tuomioistuimelta määräajan pidennystä enintään neljäksi kuukaudeksi kerrallaan.¹⁰³ Uuden PKL 7:14 §:n mukaan rikoksen laatuun ja selvittämiseen liittyvien erityisten syiden vuoksi määräaika voidaan pidentää enintään vuosi kerrallaan, tai takavarikko voidaan määrätä olemaan toistaiseksi voimassa. Samaisen säännöksen mukaan takavarikko voidaan määrätä toistaiseksi voimassa olevaksi myös silloin, kun esineen, omaisuuden tai asiakirjan hallussapito on kielletty.

Uuden PKL 7:14 §:n mukaan pyyntö syytteen nostamisen määräajan pidentämisestä on esitettävä viimeistään viikkoa ennen määräajan päättymistä, ja tuomioistuimen on ratkaistava se

---

¹⁰⁰ Helminen ym. 2012, 903.

¹⁰¹ Helminen ym. 2005, 631.

¹⁰² Helminen ym. 2005, 632.

¹⁰³ Helminen ym. 2005, 630.

määräajassa. Samassa pykälässä on säädetty, että ratkaisu voidaan tehdä asianosaista kuulematta, jos häntä ei tavoiteta. Voimassa olevan PKL 4:11 §:n mukaan pyyntö on esitettävä määräajassa, mutta erikseen ei ole säädetty aikaa, jonka kuluessa tuomioistuimen on se ratkaistava.

4.3 Etsintä

Voimassa olevassa pakkokeinolaissa etsintä on jaettu kotietsintään ja paikantarkistukseen. Uuden pakkokeinolain myötä paikkaan kohdistuvan etsinnän sääntely uudistettiin siten, että kotietsintään kuuluu yleinen kotietsintä sekä erityinen kotietsintä, ja lisäksi on vielä erikseen paikanetsintä.¹⁰⁴ HE 222/2010:n¹⁰⁵ mukaan kotietsintä koskisi sanan varsinaisessa merkityksessä kotia ja siihen välittömästi liittyviä tiloja ja paikkoja. Esityksessä on lisäksi huomioitu, että erityisessä kotietsinnässä olisi kiinnitettävä huomiota siihen, että salassapitovelvollisuus tai oikeus tulee etsinnässä turvatuksi. Esityksen mukaan uusien määritelmien myötä osa nykyisessä laissa olevista kotietsintä paikoista siirtyy paikanetsinnän piiriin ja päinvastoin osa nykyisessä paikantarkistuksen piiriin kuuluvista paikoista siirtyy kotietsinnän piiriin.

PKL 5:1 §:n (uusi PKL 8:2 §) mukaan kotietsinnän edellytykset täyttyvät, jos on syytä epäillä, että on tehty rikos, josta ankarin rangaistus on vähintään kuusi kuukautta vankeutta tai selvittävänä on yhteisöosakon tuomitsemiseen liittyvät seikat. Uudessa PKL 8:2 §:ssä on lisäksi edellytyksenä, että etsinnällä voidaan olettaa löytyvän tutkittavana olevaan rikokseen liittyvä esine tavara tai omaisuus, joka voi olla todisteena rikosasiassa, se on joltakulta viety rikoksella taikka vakuustakavarikkoon määrätty omaisuus tai seikka, jolla voi olla merkitystä rikoksen selvittämisen kannalta. Erityisen kotietsinnän edellytykset ovat samat kuin yleisen kotietsinnän edellytykset, joista on säädetty uudessa PKL 8:2 §:ssä.

Vielä voimassa olevan PKL 5:3 §:n mukaan päätöksen kotietsinnän suorittamisesta tekee pidättämiseen oikeutettu virkamies. Uudessa laissa on kotietsintä jaettu yleiseen ja erityiseen kotietsintään. Pääsääntöisesti yleisestä kotietsinnästä päätöksen tekee pidättämiseen oikeutettu virkamies ja erityisestä kotietsinnästä tekee tuomioistuin.¹⁰⁶ Kotietsinnän (uudessa laissa yleisen kotietsinnän) voi kuitenkin PKL 5:7a §:n (uusi PKL 8:18 §) mukaan saattaa tuomioistuimen tutkittavaksi, jolloin tuomioistuimen on tutkittava, ovatko kotietsinnän toimittamisen edellytykset olleet voimassa ja onko siinä menetelty 4 § tai 5 §:n (uudessa 5 § tai 6 §) edellyttämällä tavalla. Vaatimuksen käsittelemisestä on soveltuvin osin voimassa, mitä vangitsemisvaatimuksen käsittelemisestä on säädetty.

---

¹⁰⁴ Helminen ym. 2012, 964-965.

¹⁰⁵ HE 222/210 vp, 290-291.

¹⁰⁶ Helminen ym. 2012, 980.

Uuden lain myötä tehtiin säännös kotietsintäpäätöksestä ja sen sisällöstä. Tuomioistuimen on päätöksessään yksilöitävä ne tilat, jotka ovat etsinnän kohteena. Lisäksi päätöksessä on tultava ilmi, mitä etsinnän avulla pyritään löytämään ja, että etsinnän edellytykset täyttyvät sekä etsinnälle asetetut rajoitukset.¹⁰⁷ Uuden PKL 8:17 §:n mukaan tuomioistuimen päätöksestä ei saa valittaa, mutta pidättämiseen oikeutettu virkamies saa kannella siitä ilman määräaika.

Voimassa olevassa laissa ei ole säännöstä erityisestä kotietsinnästä, mutta kyseistä etsintää koskeva säännös on uudessa pakkokeinolaissa. Uuden PKL 8:17 §:n mukaan erityisestä kotietsinnästä päättää syyteasiassa toimivaltainen tuomioistuin ja ennen syytteen nostamista siitä saa päättää myös se tuomioistuin, jonka tuomiopiiriin etsinnän kohteena oleva paikka sijaitsee. Saman pykälän mukaan vaatimuksen esittää tuomioistuimelle pidättämiseen oikeutettu virkamies. Asia on otetta viipymättä käsiteltäväksi tuomioistuimessa, jonka on kuultava vaatimuksen tekijää tai hänen määräämäänsä asiaan perehtynyttä virkamiestä. Kuuleminen voi tapahtua myös videoyhteyden tai vastaavan välityksellä. Asiassa ei kuulla sitä henkilöä, jonka luona erityinen kotietsintä suoritetaan, mutta tuomioistuin voi kuulla etsintävaltuutettua selvittääkseen hänen kelpoisuutensa asian hoitamiseen¹⁰⁸.

Erityistä kotietsintää varten tuomioistuimen on määrättävä etsintävaltuutettu, jonka tehtävänä on huolehtia, ettei erityisessä kotietsinnässä tapahtuva takavarikko tai asiakirjan jäljentäminen kohdistu uuden PKL 8:1.3 §:ssa tarkoitettuun tietoon¹⁰⁹. Uuden PKL 8:11 §:n mukaan sellainen aineisto, joka on etsinnän yhteydessä takavarikoitu, jäljennetty tai muuten otettu haltuun ja jota etsintävaltuutettu on vastustanut, on sinetöitävä eikä kyseistä aineistoa saa enemmälti tutkia. Sinetöidyn aineiston tutkimisesta päättää uuden PKL 8:12 §:n mukaan tuomioistuin. Pidättämiseen oikeutetun virkamiehen on kyseisen pykälän mukaan viipymättä ja viimeistään kolmen päivän kuluttua aineiston sinetöimisestä saatettava asia tuomioistuimen ratkaistavaksi. Tuomioistuimen on pykälän mukaan otettava asia käsiteltäväksi viimeistään seitsemän päivän kuluttua asian saapumisesta ja sen on ratkaistava, voidaanko aineisto tai osa siitä takavarikoida tai jäljentää.

5 Salaiset pakkokeinot

Vielä voimassa olevassa laissa ainoat tuomioistuimen käsittelemät salaiset pakkokeinot koskevat telepakkokeinoja (telekuuntelu, televalvonta ja sijaintitiedon hankkiminen) sekä teknistä kuuntelua, teknistä katselua ja teknistä seurantaa. Uuden lain tullessa voimaan lisääntyy

---

¹⁰⁷ Helminen ym. 2012, 983.

¹⁰⁸ Helminen ym. 2012, 982-983.

¹⁰⁹ Helminen ym. 2012, 991.

myös salaisten pakkokeinoasioiden määrä sekä määritelmät tarkentuvat. Nopeasti uudistuva ja kehittyvä teknologia ja tekniikan kehitys voivat aiheuttaa tarvetta vielä myöhemminkin uudistaa salaisten pakkokeinojen säännöksiä.¹¹⁰ Salaisten pakkokeinojen tarkoitus on, että pakkokeinon kohteena oleva henkilö ei ole tietoinen pakkokeinon käytöstä¹¹¹.

Uudessa pakkokeinolaisissa salaiset pakkokeinot voi ryhmitelty omiin jaksoihinsa, jotka ovat telepakkokeinot, tarkkailutyypiset pakkokeinot sekä erityiset salaiset pakkokeinot. Näiden lisäksi on kaikkia salaisia pakkokeinoja koskevat yleiset säännökset.¹¹² Salaisten pakkokeinojen yleisiä säännöksiä sekä kaikkia pakkokeinoja koskevia yleisiä periaatteita on aina sovellettava, kun käytetään salaista pakkokeinoa. Salaistenkin pakkokeinojen käytön edellytyksenä on, että rikos on tapahtunut ja se voidaan yksilöidä. Salaisia pakkokeinojen tarkoitus ei ole selvittää, onko joku mahdollisesti syyllistynyt johonkin, mitä ei vielä tiedetä.¹¹³

Uuden PKL 10:2 §:n mukaan telekuuntelun, tietojen hankkimista telekuuntelun sijasta, teknisen kuuntelun, teknisen katselun, henkilön teknisen seurannan sekä teknisen lait tarkkailun käytöllä on oltava yleisten ja erityisten edellytysten lisäksi oletettavasti erittäin tärkeä merkitys rikoksen selvittämisen kannalta, jotta niitä voidaan käyttää. Mikäli tekninen kuuntelu kohdistuu asuntoon, on sen lisäksi oltava välttämätöntä rikoksen selvittämiseksi. Yleisenä edellytyksenä on, että pakkokeinon käytöllä voidaan olettaa saatavan tarvittavia tietoja joiden avulla rikoksen voi selvittää.

PKL 5a:11 §:n (uusi PKL 10:60 §) mukaan pakkokeinon käytöstä on ilmoitettava pakkokeinon kohteena olevalle henkilölle, kun asia on saatettu syyttäjän harkittavaksi tai esitutkinta on muuten päätetty lopettaa. Epäilylle ilmoittamisesta on myös kirjallisesti ilmoitettava luvan myöntäneelle tuomioistuimelle. Kyseisen säädöksen mukaan pakkokeinon käytöstä on kuitenkin ilmoitettava epäilylle viimeistään vuoden kuluttua sen käytön lopettamisesta. Voimassa olevan säännöksen mukaan ilmoitus voidaan tutkinnanjohtajan esittämästä tärkeästä tutkinnallisesta syytä tehdä myöhemminkin. Uuden PKL 10:60 §:n mukaan ilmoituksen tekemistä voidaan lykätä enintään kahdeksi vuodeksi kerrallaan.

Vielä voimassa olevassa laissa, peitetoiminnasta ei ole säädetty, mutta se on mahdollista tietäin rajoituksin ja edellytyksin, jotka on säädetty poliisilaissa. Peitetoiminta on pakkokeinona erittäin kova, ja siksi sen käytön edellytykset ovat erittäin tiukkoja.¹¹⁴ Uuden PKL 10:31 §:n

---

¹¹⁰ Helminen ym. 2012, 1017-1018.

¹¹¹ Helminen ym. 2012, 1019.

¹¹² Helminen ym. 2012, 1018-1019.

¹¹³ Helminen ym. 2012, 1022-1025.

¹¹⁴ Helminen ym. 2012, 1088.

mukaan peitetoiminnasta päättää keskusrikospoliisin tai suojelupoliisin päällikkö. Tuomioistuimella on kuitenkin rooli peitetoiminnan päätöksenteossa. Uuden PKL 10:32 §:n mukaan ennen peitetoiminnan aloittamista on saatettava tuomioistuimen tutkittavaksi, onko peitetoiminnalle edellytyksiä, jotka säädetään uuden PKL 10:27.2 §:ssa. Tuomioistuimen tehtävä on arvioida perusterikos, rikollisen toiminnan suunnitelmallisuus, järjestäytyneisyys ja ammattimaisuus sekä ennakoitavissa oleva jatkuvuus tai toistuvuus. Muilta osin tuomioistuimella ei ole toimivaltaa peitetoimintaa päätettäessä.¹¹⁵ Uuden PKL 10:43 §:ssä on säädetty, että Helsingin käräjäoikeus on ainoa tuomioistuin, jossa peitetoimintaa koskevat asiat ratkaistaan.

Salaisia pakkokeinoja koskevaan päätökseen tai lupaan ei saa PKL 5a:6 §:n (uusi PKL 10:43 §) mukaan hakea muutosta valittamalla, mutta siitä saa ilman määräaikaa kannella. Vaatimuksen tekijä ei saa uuden PKL 10:43 §:n mukaan kannella peitetoimintaa koskevasta päätöksestä.

5.1 Telepakkokeinot

Vielä voimassa olevassa laissa telepakkokeinot on jaettu telekuunteluun, televalvontaan ja sijaintitietojen hankkimiseen. Uuden lain myötä telepakkokeinoihin tulee muutoksia, mutta ydin on säilynyt ennallaan¹¹⁶. Uudessa laissa telepakkokeinot on ryhmitelty telekuunteluun, tietojen hankkimiseen telekuuntelun sijaan, televalvontaan, suostumusperusteiseen televalvontaan ja sijaintitietojen sekä tukiasematietojen hankkimiseen.

Uudessa PKL 10:3 §:ssä on määritelty, että telekuuntelua saa kohdistaa ainoastaan rikoksesta epäillyltä lähtöisin olevaan tai hänelle tarkoitettuun viestiin. Vielä voimassa olevassa laissa tätä ei ole erikseen määritelty ja siitä syystä HE 222/2010:ssä¹¹⁷ onkin katsottu, että on tarpeen korostaa tätä seikkaa. Telekuuntelun saa kohdistaa viestiin vasta sitten, kun se on ylittänyt lähettäjän teleosoitteen muodostaman rajapinnan, mutta ei ole vielä saavuttanut vastaanottajan teleosoitteen muodostamaa rajapintaa. Toisin sanoen viestin ollessa "matkalla" siihen voidaan kohdistaa telekuuntelu.¹¹⁸ HE 222/2010:n¹¹⁹ mukaan puhelua saa kuunnella ja käyttää todisteena heti "lähetä"-painikkeen painamisen jälkeen eli jo ennen kuin vastaaja vastaa puhelimeen.

---

¹¹⁵ Helminen ym. 2012, 1101.

¹¹⁶ Helminen ym. 2012, 1031.

¹¹⁷ HE 222/2010 vp, 318.

¹¹⁸ Tolvanen & Kukkonen 2011, 335.

¹¹⁹ HE 222/2010 vp, 317.

PKL 5a:2 §:n (uusi PKL 10:3.2 §) mukaan telekuuntelun käytön edellytyksenä on, että henkilöä on syytä epäillä pykälässä tarkoitettusta rikoksesta¹²⁰. Edellytyksenä on lisäksi, että telekuuntelulla voidaan olettaa olevan erittäin tärkeä merkitys rikoksen selvittämiseksi tai jos rikoksella tavoitellaan erityisen suurta hyötyä ja rikos tehdään erityisen suunnitellusti¹²¹.

Uuteen pakkokeinolakiin on otettu säännös tietojen hankkimisesta telekuuntelun sijaan. Se on osittain sama säännös, joka on vielä nykyisessä laissa, mutta nykyisen lain mukaan toimenpide on voitu suorittaa ainoastaan takavarikkona. Uudessa laissa on kysymys telekuuntelun edellytyksillä suoritettavasta takavarikosta, joka kohdistetaan teleyritykseen tai yhteisötilaajaan. Salaisena pakkokeinona suoritettuna takavarikko pysyy salassa.¹²² Uuden PKL 10:4 §:n mukaan tietoja voi hankkia telekuuntelun sijaan silloin, jos on todennäköistä, ettei tarvittavia tietoja kuten viestin sisältöä ole enää saatavissa telekuuntelulla.

PKL 5a 3 §:n mukaan televalvonnalle voidaan antaa lupa, kun on syytä epäillä jotakuta rikoksesta ja siitä säädetty ankarin rangaistus on vähintään neljä vuotta vankeutta. Televalvonnan kohteena olevan teleliittymän, teleosoitteen tai telepäätelaitteen on oltava epäilyllä hallussa. Uudessa PKL 10:6 §:ssä on lisäksi mainittu, että "hallussa olevan tai oletettavasti muuten käyttämän".

PKL 5a:3 §:n mukaan televalvonnan edellytyksenä on myös, että on syytä epäillä jotakuta automaattiseen tietojenkäsittelyjärjestelmään kohdistuneesta rikoksesta telepäätelaitetta käyttäen, parituksesta, oikeudenkäytössä kuuluvan uhkaamisesta, laittomasta uhkauksesta tai huumausainerikoksesta taikka edellä mainittujen rikosten yrityksestä. Uudessa pakkokeinolaisissa yllä mainittuja edellytyksiä on muutettu siten, että puhutaan telesoitetta tai telepäätelaitetta käyttäen tehdystä rikoksesta. Uuden PKL 10:6 §:n mukaan edellytykset täyttyvät silloin, kun on syytä epäillä telesoitetta tai telepäätelaitetta käyttäen tehdystä rikoksesta, josta ankarin rangaistus on vähintään kaksi vuotta vankeutta. HE 222/2010:n¹²³ mukaan muutoksen jälkeen ei enää tarvitse erikseen mainita laittomasta uhkauksesta tai oikeudenkäytössä kuuluvan uhkaamisesta. Mikäli mainittujen rikosten toteuttamisessa on käytetty telesoitetta tai telepäätelaitetta, voidaan uuden säännöksen mukaan silloin käyttää televalvontaa.

Uudessa PKL 10:6 §:ssä on myös säädetty, että televalvontaa voidaan käyttää, jos on syytä epäillä seksikaupan kohteena olevan henkilön hyväksikäytöstä, parituksessa tai huumausainerikoksessa. Edellytykset täyttyvät PKL 5a:3 §:n (uusi PKL 10:6) mukaan myös silloin, kun on

---

¹²⁰ Kyseisessä pykälässä on lueteltu ne rikokset joista epäiltynä telekuuntelulle voidaan myöntää lupa.

¹²¹ Helminen ym. 2005, 697.

¹²² Helminen ym. 2012, 1038-1039.

¹²³ HE 222/2010 vp, 321.

syytä epäillä terroristisessa tarkoituksessa tehtävän rikoksen valmistelusta, törkeästä tulliselvitysrikoksesta tai törkeästä laittoman saaliin kätkemisestä.

PKL 5a:3.2 §:n mukaan asianomistaja voi antaa luvan televalvonnalle hallussaan olevaan tai muuten käyttämäänsä teleliittymään tai teleosoitteeseen, mikäli se on tarpeen yllä mainittujen rikosten selvittämiseksi. Uudessa pakkokeinolaissa suostumukseen perustuvaa televalvontaa on laajennettu. Uuden PKL 10:7 §:n mukaan televalvonnan saa kohdistaa suostumuksen antaneen epäillyn, asianomistajan, todistajan tai muun henkilön hallinnassa olevaan teleosoitteeseen tai telepäätelaitteeseen. Samaisen pykälän mukaan suostumusperusteisen televalvonnan saa kuitenkin suorittaa vain, kun henkilöä on syytä epäillä rikoksesta, josta ankarin rangaistus on vähintään kaksi vuotta vankeutta tai jonka johdosta teleosoite tai telepäätelaitte on oikeudettomasti toisen hallinnassa. Lisäksi jos on syytä epäillä, että teleosoitetta tai telepäätelaitetta käyttäen on rikottu lähestymiskieltoa, rikottu kotirauhaa, tehty RL 17:13 § 2 k:ssa tarkoitettua ilkivaltaa tai muuta rikosta taikka on syytä epäillä seksikaupan kohteena olevan henkilön hyväksikäyttöä. HE 222/2010:n¹²⁴ mukaan suostumuksen antajan on oltava teleosoitteen tai telepäätelaitteen tosiasiallinen haltija, ja näin ollen esimerkiksi työnantaja ei voi antaa lupaa työntekijän käytössä olevaan puhelimeen. Samalla on katsottu, että suostumus tulisi aina antaa kirjallisena, ja sen tulisi nimenomaan olla vapaaehtoinen, eikä ketään saisi painostaa suostumuksen antamiseen.

Voimassa olevassa laissa on säännös, joka koskee matkaviestimien sijaintitietoa eli ns. tolppalupaa. Luvan avulla esitutkintaa hoitava viranomaisella saa tiedon niistä matkaviestimistä, jotka ovat olleet rikoksen tekoajkaan läheisyydessä sijaitsevien tukiasemien toiminta-alueella. Paikantaminen kohdistuu siten tukiasemaan ja ennalta määräämättömiin matkaviestimiin.¹²⁵ PKL 5a:3a §:n mukaan luvan voi saada vain PKL 5a:3.1 §:n, 1-4 ja 6 kohdissa tarkoitettujen rikosten selvittämiseksi.

Uudessa pakkokeinolaissa sijaintitietojen hankkiminen ei vastaa enää nykyisen lain määritelmää. Uuden PKL 10:8 §:n mukaan esitutkintaviranomaiselle voidaan antaa lupa hankkia rikoksesta epäillyn hallussa olevan tai oletettavasti muuten käyttämän teleosoitteen tai telepäätelaitteen sijaintitieto, mikäli hänen tavoittamisensa on tarpeen ja häntä epäillään 6.2 §:ssa tarkoitettua rikoksesta ja lisäksi epäillään, että hän pakoilee tai karttaa esitutkintaa taikka oikeudenkäyntiä. Samaisen säännöksen mukaan sijaintitiedolle voidaan antaa lupa ehdottomaan vankeuteen tuomitun tavoittamiseksi, jos on syytä epäillä, että hän pakoilee tai karttaa rangaistuksen täytäntöönpanoa ja sijaintitiedoilla voidaan katsoa olevan erittäin tärkeä merkitys hänen tavoittamiseksi.

---

¹²⁴ HE 222/2010 vp, 322.

¹²⁵ Helminen ym. 2005, 692.

Uudessa PKL 10:10 §:ssä on säännös, joka koskee tukiasematietojen hankkimista, ja sen mukaan esitutkintaviranomaiselle voidaan antaa lupa saada tieto rikoksen tekoaikaan läheisyydessä sijaitsevaan tukiasemaan kirjautuneista tai kirjautuvista telesoitteista tai telepääte-laitteista, kun on syytä epäillä 6.2 §:ssa tarkoitettua rikosta. Toimivaltuudeltaan tukiasema-tietojen hankkimista koskeva säännös vastaa nykyisessä laissa olevaa säännöstä, joka koskee matkaviestimien sijaintitietojen hankkimista. Uutta nimeä on kuitenkin pidetty paremmin kuvaavana, ja telesoitteen sekä telepäätelaitteen mainitseminen matkaviestimen sijasta on laajentanut jonkin verran toimivaltuutta.¹²⁶

Päätöksen telepakkokeinoista tekee PKL 5a:5 §:n mukaan tuomioistuin pidättämiseen oikeute-tun virkamiehen kirjallisesta pyynnöstä. Uuden PKL 10:5 §:n ja PKL 10:11 §:n mukaan päätök-sen telekuuntelusta ja tietojen hankkimisesta telekuuntelun sijasta sekä tukiasematietojen hankkimisesta tekee tuomioistuin pidättämiseen oikeutetun virkamiehen vaatimuksesta. Uu-den PKL 10:9 §:n mukaan tuomioistuin tekee päätöksen 6 §:ssä, 7.1 §:n 1 k., 4 k. ja 5 k:ssa, 7.2 §:ssa sekä 8 §:ssä tarkoitetusta televalvonnasta pidättämiseen oikeutetun virkamiehen vaatimuksesta. Pidättämiseen oikeutettu virkamies voi kuitenkin kiireellisissä tapauksissa päättää televalvonnasta sekä tukiasematietojen hankkimisesta siihen asti, kunnes tuomiois-tuin on ratkaissut luvan. Tuomioistuimen on ratkaistava asia viimeistään 24 tunnin kuluttua pakkokeinon käytön aloittamisesta.

PKL 5a:6 §:n (uusi PKL 10:43 §) mukaan tuomioistuimen on käsiteltävä vaatimus viipymättä ja kiireellisenä. Asia voidaan käsitellä joko videon välityksellä, jolloin käsittelyyn osallistuvilla on näkö- ja puheyhteys toisiinsa, tai niin, että vaatimuksen tekijä tulee henkilökohtaisesti paikalla. Vaatimuksen tekijän puolesta voi olla paikalla myös hänen määräämänsä asiaan pe-rehtynyt virkamies.¹²⁷

PKL 5a:7 §:n (uusi PKL 10:5 § ja 9 §) mukaan telepakkokeinoja koskeva lupa on voimassa aina yhden kuukauden kerrallaan. Vielä voimassa olevan lain mukaan lupa voi olla kuukautta pi-dempi, jos se koskee päätöstä edeltänyttä aikaa. Uudessa laissa ei ole mitään mainintaa ta-kautuvasta telekuuntelua koskevasta luvasta tai sen pituudesta. Helminen ym. (2012, 1044) ovat tulkinneetkin, että takautuva telekuuntelu ei olisi enää mahdollista, mutta sen sijaan tietojen hankkiminen telekuuntelun sijaan olisi mahdollista takautuvasti. Se ei kuitenkaan ole selkeää, onko lupa aina kuukauden mittainen, jolloin sille pitäisi hakea jatkolupa, mikäli tar-vittavat viestit ovat jo kaksi kuukautta vanhoja, vai onko takautuva lupa pidempi. Uuden PKL

---

¹²⁶ Helminen ym. 2012, 1057.

¹²⁷ Helminen ym. 2012, 1120.

10:9 §:n mukaan takautuvalle televalvonnalle voidaan myöntää lupa, joka on kuukautta pidempi.

PKL 5a:7 §:n (uusi PKL 10:5 §, 9 § ja 11 §) mukaan päätöksessä tai luvassa on mainittava kohteena oleva teleliittymä, teleosoite tai telepääte-laite ja henkilöt sekä tutkinnanjohtaja. Tuomioistuin voi liittää lupaan myös rajoituksia ja ehtoja. Uudessa pakkokeinolaissa on määriteltäviä mainittavat asiat huomattavasti tarkemmin sekä laajemmin. Uuden lain mukaan päätöksessä on lisäksi mainittava epäilty rikos ja teko-aika, rikoksesta epäilty ja ne seikat, jotka vaikuttavat epäilyyn rikokseen, mihin telekuuntelun edellytykset perustuvat sekä luvan voimassaoloaika kellonajan tarkkuudella.

5.2 Tarkkailutyypiset pakkokeinot

Voimassa olevassa laissa tarkkailutyypisiä pakkokeinoja ovat tekninen kuuntelu, tekninen katselu ja tekninen seuranta¹²⁸. Uudessa pakkokeinolaissa on näiden lisäksi säännös, joka koskee teknistä laitetarkkailua¹²⁹.

PKL 5a:4 §:n (uusi PKL 10:16 §) mukaan rikoksesta epäilyyn tai viranomaisen tiloissa olevaan rikoksen takia vapautensa menettäneeseen saa kohdistaa teknistä kuuntelua, kun on syytä epäillä kyseistä henkilöä sellaisesta rikoksesta, josta ankarin rangaistus on vähintään neljä vuotta vankeutta, huumausainerikoksesta tai näiden yrityksestä, terroristisessa tarkoituksessa tehtävän rikoksen valmistelusta taikka törkeästä tulliselvitysrikoksesta. Yllä mainituissa tilanteissa teknistä kuuntelua ei saa kuitenkaan kohdistaa epäillyn vakituiseen asuntoon. PKL 5a:4.3 §:ssa (uusi PKL 10:17 §) on kuitenkin säädetty, että teknistä kuuntelua saa kohdistaa epäillyn vakituiseen asumiseen käytettävään tilaan, jos henkilöä on syytä epäillä jostakin kyseisessä pykälässä mainituista törkeistä rikoksista¹³⁰ ja lisäksi rikoksen selvittäminen olisi olennaisen vaikeaa tai mahdotonta vähemmän puuttuvia pakkokeinoja käyttäen.

Teknistä katselua ja seuranta sa PKL 5a:4a §:n ja 5a:4b §:n mukaan kohdistaa henkilöön, kun kyseistä henkilöä on syytä epäillä rikoksesta, josta ankarin rangaistus on enemmän kuin kuusi kuukautta vankeutta. Uudessa PKL 10:19 §:ssä ja 10:21 §:ssä on säädetty, että pakkokeinoa saa käyttää, kun henkilöä on syytä epäillä rikoksesta, josta ankarin rangaistus on vähintään vuosi vankeutta. Lisäksi 19 §:ssä on erikseen mainittu, että teknistä katselua ei saa kohdistaa vakituiseen asumiseen käytettävään tilaan.

---

¹²⁸ Helminen ym. 2005, 693.

¹²⁹ Helminen ym. 2012, 1059.

¹³⁰ Helminen ym. 2005, 704.

Teknisestä laitetarkkailusta ei ole säännöstä nykyisessä pakkokeinolaissa. Uuden PKL 10:23 §:n mukaan rikoksesta epäillyn todennäköisesti käyttämään tietokoneeseen saa kohdistaa teknistä laitetarkkailua, kun henkilöä on syytä epäillä rikoksesta, joka mahdollistaisi teknisen kuuntelun¹³¹.

PKL 5a:5 §:n mukaan tuomioistuin tekee päätöksen teknisestä kuuntelusta pidättämiseen oikeutetun virkamiehen vaatimuksesta silloin, kun tekninen kuuntelu kohdistuu viranomaisen tiloissa olevaan rikoksesta epäilyyn, epäillyn vakituiseen asuntoon tai epäillyn käyttämään kulkuneuvoon tai siihen tilaan, jossa epäilty oleskelee. Uuden PKL 10:18 §:n mukaan tuomioistuin tekee pidättämiseen oikeutetun virkamiehen vaatimuksesta päätöksen teknisestä kuuntelusta ainoastaan silloin, kun se kohdistuu vakituiseen asumiseen käytettävään tilaan tai henkilö on rikoksen johdosta menettänyt vapautensa.

Teknisestä katselusta päätöksen tekee PKL 5a:5 §:n (uusi PKL 10:20 §) mukaan tuomioistuin pidättämiseen oikeutetun virkamiehen kirjallisesta vaatimuksesta, kun se kohdistuu sellaiseen henkilöön, joka on vankeinhoitolaitoksen huostassa tai katselulaite on tarkoitus sijoittaa epäillyn käyttämään kulkuneuvoon tai siihen tilaan, jossa epäilty oleskelee. Voimassa olevan PKL 5a:5 §:n mukaan päätöksen teknisestä seurannasta tekee tutkinnanjohtaja. Uudessa PKL 10:22 §:ssä tätä toimivaltaa on muutettu siten, että tuomioistuin tekee päätöksen henkilön teknisestä seurannasta pidättämiseen oikeutetun virkamiehen vaatimuksesta, ja muusta teknisestä seurannasta päätöksen tekee pidättämiseen oikeutettu virkamies. Uudessa pakkokeinolaissa olevasta teknisestä laitetarkkailusta tekee uuden PKL 10:24 §:n mukaan päätöksen tuomioistuin pidättämiseen oikeutetun virkamiehen vaatimuksesta.

PKL 5a:6 §:n (uusi PKL 10:43 §) mukaan tuomioistuimen on otettava vaatimus käsiteltäväksi viipymättä ja asian käsittelyssä on oltava läsnä vaatimuksen tekijä tai hänen määräämänsä virkamies. Henkilökohtainen läsnäolo ei ole tarpeen, vaan asian voi käsitellä videoyhteyden avulla, jolloin asianosaisilla on näkö- ja kuuloyhteys toisiinsa. Uuden PKL 10:22 ja 24 §:ien mukaan pidättämiseen oikeutettu virkamies voi tehdä päätöksen teknisestä seurannasta ja teknisestä laitetarkkailusta, mikäli asia ei siedä viivytystä. Asia on kuitenkin saatettava tuomioistuimen ratkaistavaksi viimeistään 24 tunnin kuluttua pakkokeinon käytön aloittamisesta.

PKL 5a:6a §:n (uusi PKL 10:44 §) mukaan tuomioistuimen on määrättävä julkinen asiamies valvomaan rikoksesta epäillyn ja muiden pakkokeinon kohteeksi mahdollisesti joutuvien etua, kun tekninen kuuntelu kohdistuu rikoksesta epäillyn asuntoon.

---

¹³¹ Tolvanen & Kukkonen 2011, 356.

PKL 5a:7 §:n (uusi PKL 10:18 §, 20 §, 22 § ja 24 §) mukaan päätöksessä on mainittava tutkin-
nanjohtaja, joka valvoo toimenpiteen suorittamista sekä mahdolliset rajoitukset ja ehdot.
Teknistä tarkkailua koskevassa luvassa on lisäksi mainittava ne henkilöt, paikat, kulkuneuvot
ja tavaraerät, joihin pakkokeino saadaan kohdistaa. Uuden PKL 10:18 §, 20 §, 22 §, 24 §:ien
mukaan päätöksessä on lisäksi mainittava epäilty rikos ja sen tekoaika, rikoksesta epäilty sekä
tosiseikat, joihin pakkokeinon edellytykset perustuvat, luvan voimassaoloaika kellonajan tark-
kuudella, pakkokeinon kohteena oleva tila, esine, aine, omaisuus, tekninen laite tai ohjelmis-
to. Teknistä kuuntelua koskeva lupa voidaan PKL 5a:7 §:n (uusi PKL 10:18) mukaan antaa
enintään yhdeksi kuukaudeksi kerrallaan. Uuden PKL 10:20 §:n mukaan myös teknistä katselua
ja teknistä laitetarkkailua koskevan luvan ja päätöksen voi tehdä enintään kuukaudeksi ker-
rallaan. Teknistä seuranta koskevan luvan voi antaa ja päätöksen tehdä uuden PKL 10:22 §:n
mukaan enintään kuudeksi kuukaudeksi kerrallaan.

6 Lopuksi

Pakkokeinolaki on hyvin tarkkaan säänneltyä, eikä siinä mielestäni olen kovinkaan paljon tul-
kinnanvaraa, ja siksi onkin ollut mielestäni hyvä, että uudistukseen on ryhdytty. Tekniikan
kehittyminen ja maailman muuttuminen on mielestäni otettu huomioon pakkokeinolain uudis-
tamisessa, koska telepakkokeinoissakin puhutaan nykyään matkaviestimien sijasta telepääte-
laitteista ja teleosoitteista¹³². Vaikka uudistuksessa on jo tässä vaiheessa huomioitu tekniikan
kehittyminen, niin pidän erittäin mahdollisena sitä, että saatetaan joutua nopeastikin tilan-
teeseen, jossa tekniikka on jälleen ohittanut sääntelyn. Nykyään erilaiset älypuhelimet ja
tabletit ja muut vastaavat laitteet ovat melko yleisiä, ja niidenkin kehitys tulee varmasti tu-
levaisuudessa jatkumaan.

Salaisten pakkokeinojen yhtenä suurimpana ongelmana pidän juuri tekniikan kehittymistä ja
uskon, että se tulee olemaan niiden käytön suurin kompastuskivi myös tulevaisuudessa. Sen
enempää en ota kantaa niihin tai niiden käytön tehokkuuteen, koska ne nimenomaan ovat
salaisia pakkokeinoja, enkä voi tuoda omaa kokemustani niistä työni takia julki.

Pakkokeinojen vaikutus perus- ja ihmisoikeuksiin on HE 222/2010:ssä pyritty huomioimaan, ja
esityksessä onkin kiinnitetty huomiota EIT:n ratkaisukäytäntöihin. Pidän perus- ja ihmisoike-
uksia erittäin tärkeinä oikeuksina, mutta joskus saatetaan joutua tilanteeseen, jossa yleinen
etu voi vaatia rajuakin puuttumista perus- ja ihmisoikeuksiin. Matkustuskiellon käyttöä halu-
taan HE 222/2010:ssä¹³³ lisätä, mutta näin käräjäoikeuden työntekijän näkökulmasta pidän
ajatusta hiukan utopistisena. Se voisi soveltua lievempiin rikoksiin, mutta sitten voidaan taas

---

¹³² Helminen ym. 2012, 1033.

¹³³ HE 222/2010 vp, 62.

niiden kohdalla miettiä, onko silloin edes pakkokeinojen käyttö mahdollista tai ylipäänsä tarpeellista.

Euroopan alueella pystyy nykyään matkustelemaan todella helposti ilman, että kukaan kyselee passia tai ylipäänsä mitään henkilöllisyystodistusta, ja henkilö pystyy muutamassa tunnissa poistumaan maasta. En pitäisi pakkokeinon kohteeksi joutuvaa henkilöä niin luotettavana, että uskoisin hänen oikeasti noudattavan matkustuskieltoa. Mielestäni jo se, että on rikkonut lakia osoittaa, että kyseisellä henkilöllä ei ole kovinkaan suurta kunnioitusta yhteisiä sopimuksia tai lakeja kohtaan. Jokainen tapaus on kuitenkin erilainen, joten mielestäni on erittäin hyvä, että matkustuskieltopäätöksen saa saattaa tuomioistuimen tutkittavaksi. Vangitseminen on mielestäni matkustuskielto tehokkaampi ja varmempi pakkokeino, mutta radikaalimpi. Mielestäni on iso asia, että tuomioistuin voi riistää ihmiseltä vapauden ilman, että on tutkittu, onko kyseinen henkilö edes syyllistynyt rikokseen.

HE 222/2010:ssä¹³⁴ on pakkokeinolain uudistuksen yhtenä tarkoituksena ollut esitutkintaviranomaisten ja syyttäjän yhteistyön tiivistäminen. Tuomioistuimen työntekijänä herää kysymys, mihin on tuomioistuimet unohdettu. Esitystä lukiessani tuli sellainen olo, että muut viranomaiset tekevät kaiken työn pakkokeinoasioissa ja tuomioistuin ainoastaan kuuntelee ja tekee päätökset. Se on kyllä yksi tuomioistuimen (tuomarin) tärkeimmistä tehtävistä, mutta sihteerinä minä olen se, joka hoitaa ne juoksevat asiat, ja niitä on myös pakkokeinoissa. Ennen päätöksen tekoa on oltava yhteydessä kaikkiin asiaan osallisiin ja sovittava käsittelylle ajankohta, eikä tämä oman kokemuksen mukaan aina ole niin helppoa. Pakkokeinon kohteena oleva henkilö ei aina olekaan helposti löydettävä, ja sen lisäksi poliiseihinkin on välillä vaikea saada yhteyttä. Välillä on myös tullut sellainen olo, että kun asia siirtyy viranomaiselta toiselle, ei se kyseinen asia enää kiinnosta sitä viranomaista, joka sitä aikaisemmin hoiti. Omasta mielestäni olisi erittäin hyvä ja tärkeää luoda yhteiset pelisäännöt ja käytännöt syyttäjien, esitutkintaviranomaisten sekä tuomioistuinten kanssa. Näin asioiden käsittely voisi sujua huomattavasti helpommin ja sujuvammin.

Uudessa pakkokeinolaissa on muutettu pakkokeinoja koskevia, esimerkiksi syytteen nostamisen määräajan pidennystä koskeva pyyntö on uuden PKL 3:14 §:n mukaan vangitsemisasiassa esitettävä tuomioistuimelle viimeistään neljä päivää ennen määräajan umpeutumista ja PKL 5:8 §, 6:4 § ja 7:14 §:n mukaan matkustuskielto-, vakuustakavarikko- sekä takavarikkoasiassa se on esitettävä viimeistään viikkoa ennen. Käytännössä tämä tarkoittaa, että mikäli pyyntö tulee lain mahdollistamana viimeisenä mahdollisen päivänä, ei tuomioistuimelle jää paljokaan aikaa tutkia ja ratkaista asiaa. Vangittuna olevan määräajan pidennystä koskeva asia ei ole mielestäni tuomioistuimen kannalta aikataulullisesti ongelmallinen, koska pakkokeinon koh-

---

¹³⁴ HE 222/2010 vp, 1.

teena olevan henkilön olinpaikka tiedetään. Muiden pakkokeinojen kohdalla pyynnön tiedoksi antaminen voi olla huomattavasti vaikeampaa, koska kokemuksen mukaan harvemmin on muutaman päivän varoitusaajalla onnistuttu.

Vakuustakavarikon ja takavarikon kohdalla lainsäätäjät ovat onneksi huomioineet, että henkilöitä ei aina välttämättä löydy nopeasti, koska PKL 6:4 § ja 7:14 §:ien mukaan päätöksen saa tällaisissa tapauksissa tehdä henkilöitä kuulematta. Tulkinanvaraista on sitten, kuinka paljon pitää tehdä töitä henkilön tavoittamiseksi, jotta ratkaisun voi tehdä kuulematta.

Uudessa laissa olevat määräajat ovat mielestäni todella tiukkoja ja ehdottomia. Tästä johtuen voisi olla hyvä idea sopia syyttäjien ja tutkinnanjohtajien kanssa siitä, milloin olisi hyvä viimeistään esittää pyyntö tuomioistuimelle. Laissa on ainoastaan säädetty viimeinen mahdollinen hetki, milloin pyynnön voi esittää, mutta se ei välttämättä ole tuomioistuimen kannalta riittävän pitkä aika.

Pidän erittäin mahdollisena, että pakkokeinolakiin tulee vielä paljon muutoksia, koska uudistuvasta pakkokeinolasta ei ole vielä käytännön kokemusta eikä mitään ennakkoratkaisuja. En pidä tällä hetkellä olevaa uudistettua pakkokeinolakia vielä täysin valmiina, koska vasta käytännön kautta nähdään kuinka hyvin säännökset on suunniteltu. Lainsäätäjät eivät kuitenkaan ole niitä ihmisiä, jotka käyttävät uudistettua säädöstä työkalunaan.

Opinnäytetyön tekeminen oli hyvin opettavainen ja hiukan haastavakin prosessi. Vaikka aihe oli erittäin mielenkiintoinen ja itselle tärkeä töiden takia, aiheutti se silti välillä harmaita hiuksia. Tutusta aiheesta on helppo kirjoittaa, mutta tätä työtä tehdessä se muodostui myös taakaksi. Välillä oli vaikea kyseenalaistaa aihepiiriin kuuluvia asioita ja tietynlainen sokea luottamus oli alussa hyvin voimakkaasti mukana. Omassa työssä olen joutunut käsittelemään pakkokeinoasioita, ja sitä kautta on muodostunut yksi lähestymistapa pakkokeinoasioihin. Moni asia on ollut myös itsestään selvä, joten lähteiden etsiminen näiden tietojen tueksi osoitautui välillä hyvinkin haastavaksi.

Lähdemateriaaleja etsiessäni huomasin, että monipuolista kirjallisuutta oli melko niukasti saatavilla. Monissa pakkokeinolakia käsittelevissä kirjoissa oli asiat kirjoitettu lähes identtisesti ja pitkälti pohjautuen lainsäädäntöön ja virallislähteisiin, joita itsekin käytin lähteinä. Lainsäädäntö ja virallislähteet olivatkin ne tärkeimmät ja luotettavimmat lähteet, kuten aina oikeudellista tekstiä kirjoittaessa. Prosessioikeutta käsittelevissä kirjoissa oli hyvin pintapuolisesti ja suppeasti käyty pakkokeinolakia läpi. Lisäksi kirjallisuus ei saanut olla kovinkaan vanhaa, koska uusi pakkokeinolaki on säädetty vasta vuonna 2011. Pakkokeinolakia on muutenkin vuosien varrella uudistettu, ja siksi lähdekirjat eivät saaneet olla kovinkaan vanhoja.

Pysyin melko hyvin aikataulussa, vaikka töiden vuoksi aikataulussa pysyminen oli välillä haasteellista. Opinnäytetyön tekemisen aloitin joulukuussa 2012 ja valmiiksi työn sain toukokuussa 2013. Kokonaisuudessaan työn tekeminen oli erittäin opettavaista ja tärkeää itselleni, koska uudistuvan pakkokeinolain tunteminen on tärkeää omassa työssäni.

Lähteet

Kirjallisuus

Helminen, K., Lehtola, K & Virolainen, P. 2005. Esitutkinta ja pakkokeinot. 2. uudistettu painos. Helsinki: Talentum.

Helminen, K., Fredman, M., Kanerva, J., Tolvanen, M & Viitanen, M. 2012. Esitutkinta ja pakkokeinot. Helsinki: Talentum.

Jokela, A. 2012. Oikeudenkäynnin asianosaiset ja valmistelu Oikeudenkäynti II. 3. uudistettu painos. Helsinki: Talentum.

Ojanen, T. 2003. Perusoikeudet ja ihmisoikeudet Suomessa. Helsinki: Helsingin yliopiston oikeustieteellisen tiedekunnan julkaisut.

Saraviita, I. 2011. Perustuslaki. Helsinki: Talentum.

Tapanila, A. 2009. Oikeudenkäynnin julkisuus riita- ja rikosasioissa. Helsinki: Edita

Tolvanen, M. & Kukkonen, R. 2011. Esitutkinta- ja pakkokeino-oikeuden perusteet. Helsinki: Talentum.

Vilka, H. & Airaksinen, T. 2003. Toiminnallinen opinnäytetyö. Helsinki: Tammi.

Virallislähteet

Hallituksen esitys n:o 222 Eduskunnalle esitutkinta- ja pakkokeinolainsäädännön uudistamiseksi. 2010.

Hallituksen esitys n:o 14 Eduskunnalle esitutkintaa ja pakkokeinoja rikosasioissa koskevaksi lainsäädännöksi. 1985.

Hallituksen esitys n:o 309 Eduskunnalle perustuslakien perusoikeussäännösten muuttamisesta. 1993.

Komiteamietintö 2009:2. Esitutkintalain, pakkokeinolain ja poliisilain kokonaisuudistus. Esitutkinta- ja pakkokeino-toimikunta. Oikeusministeriö. Helsinki 2009.

Lakivaliokunnan mietintö n:o 44 hallituksen esityksestä esitutkinta- ja pakkokeinolainsäädännön uudistamisesta. 2010.

Perustuslakivaliokunnan lausunto n:o 66 hallituksen esityksestä esitutkinta- ja pakkokeinolainsäädännön uudistamisesta. 2010.

Sähköiset lähteet

Suomen Tuomariliitto ry, pj. Vasama, T. 2009. Lausunto esitutkintalain, pakkokeinolain ja poliisilain kokonaisuudistusta koskevasta toimikuntamietinnöstä 2009:2. Viitattu 13.4.2013. <http://www.tuomariliitto.fi/prime101/prime106/prime122.aspx>

Viestintävirasto. 2013. Tunnistamistietojen käsittely. Viitattu 11.5.2013. <https://www.viestintavirasto.fi/tietoturva/yhteisotilaaajenoikeudetjavelvollisuudet/tunnistamistietojenkäsittely.html>

Liitteet

Liite 1. 1.1.2014 voimaan tulevia pakkokeinolain säännöksiä	47
---	----

Liite 1. 1.1.2014 voimaan tulevia pakkokeinolain säännöksiä

Vangitseminen

- PKL 3:5.1 §
Vangitsemisvaatimus on otettava tuomioistuimessa käsiteltäväksi viipymättä. Pidätetyä koskeva vaatimus on otettava käsiteltäväksi viimeistään neljän vuorokauden kuluttua kiinniottamisesta.

- PKL 3:9.1 § (lykkäys vangitsemista koskevassa asiassa)
Pidätetyn vangitsemista koskevan asian käsittely saadaan lykätä vain erityisestä syyttä. Kolmea päivää enemmän se saadaan lykätä ainoastaan pidätetyn pyynnöstä.

- PKL 3:14.2 § (syytteen nostamisen määräajan pidentäminen)
Jos syytteen nostamiselle määrätty aika osoittautuu liian lyhyeksi, tuomioistuin, joka käsittelee syytteen, voi syyttäjän viimeistään neljä päivää ennen määräajan päättymistä tekemästä pyynnöstä pidentää määräaika. Tuomioistuimen on otettava asia käsiteltäväksi viipymättä ja ratkaistava se määräajassa.
  - Huom PKL 3:17 §
Vangittu on määrättävä päästettäväksi heti vapaaksi myös, jos syytetty ei ole nostettu sille määrättyssä ajassa eikä sen kuluessa ole tehty päätöstä määräajan pidentämisestä.

- PKL 4:5 (yhteydenpidon rajoittamista koskevan asian erilliskäsittely)
Yhteydenpidonrajoituksen kohteena oleva tutkintavanki voi saattaa pelkästään yhteydenpidon rajoittamista koskevan asian tuomioistuimen käsiteltäväksi, jolloin soveltuvien osin noudatetaan 3 luvun 15 §:n säännöksiä vangitsemisasian uudelleen käsittelystä.

Jos yhteydenpidon rajoittamista koskevaa esitystä käsitellään vangitsemisestä erillisenä, noudatetaan soveltuvien osin, mitä 3 luvun 4 §:ssä, 5 §:n 1 momentissa sekä mainitun luvun 6 §:n 1, 2 ja 4 momentissa säädetään vangitsemisasian käsittelystä.

Vangitsemisen uudelleen käsittely

- a) PKL 3:15.1 § (todennäköisin syin vangittu)
Jos rikoksesta epäilty on vangittu, sen tuomioistuimen, joka käsittelee syytteen, on vangitun pyynnöstä otettava vangitsemisasi tuomion antamiseen asti uudelleen käsiteltäväksi viipymättä ja viimeistään neljän vuorokauden kuluttua pyynnön esittämi-

sestä. Ennen syytteen nostamista asia saadaan käsitellä uudelleen myös siinä kärjä-oikeudessa, jonka tuomiopiiriin säilyttämispaikkakunta kuuluu. Vangitsemisasiaa ei kuitenkaan tarvitse ottaa uudelleen käsiteltäväksi aikaisemmin kuin kahden viikon kuluttua asian edellisestä käsittelystä.

Poikkeus: PKL 3:16.1 §

Vangitsemisasiain uudelleen käsittely ei kuitenkaan ole tarpeen sinä aikana, kun pääkäsittelyä on lykätty jonkun samassa asiassa vastaajana olevan mielentilan tutkimisen johdosta.

b) PKL 2:11.2 § ja PKL 3:11 § (syytä epäillä -perusteella vangittu)

Syytä epäillä -perusteella vangitun vangitsemisasia on käsiteltävä uudelleen siten kuin 3 luvun 11 §:ssä säädetään. Vangitsemisvaatimuksen tekijän pyynnöstä tuomioistuin voi siirtää vangitsemisasiain uudelleen käsittelyn syyteasiassa toimivaltaiselle tuomioistuimelle. Tuomioistuimen on heti ilmoitettava päätöksestään tälle tuomioistuimelle.

Tuomioistuimen on otettava syytä epäillä -perusteella vangitun vangitsemisasia uudelleen käsiteltäväksi viipymättä ja viimeistään viikon kuluttua vangitsemispäätöksestä. Jollei vangitsemiseen tällöin ole 2 luvun 11 §:n 1 momentissa säädettyjä edellytyksiä, vangittu on määrättävä päästettäväksi heti vapaaksi.

c) PKL 3:12 § (poissaolevana vangittu)

Kun tuomioistuin on määrännyt vangittavaksi epäillyn, joka ei ole ollut läsnä asiaa käsiteltäessä, --- vangitsemisasia on otettava tuomioistuimessa uudelleen tutkittavaksi viipymättä ja viimeistään neljän vuorokauden kuluttua siitä, kun epäilty on vangitsemismääräyksen johdosta menettänyt vapautensa. Jos henkilö on menettänyt vapautensa ulkomailla, määräaika lasketaan hänen saapumisestaan Suomeen.

Matkustuskielto

• PKL 5:1 § 2 k. (matkustuskiellon edellytykset)

Vaikeuttaa asian selvittämistä hävittämällä, turmelemalla, muuttamalla tai kätkemällä todistusaineistoa taikka vaikuttamalla todistajaan, asianomistajaan, asiantuntijaan tai rikoskumppaniinsa.

• PKL 5:8.3 § (matkustuskiellon saattaminen tuomioistuimen käsiteltäväksi ja matkustuskieltoasian uudelleen käsittely)

Matkustuskieltoon määrättyllä on jo ennen syytteen nostamista oikeus saattaa kysymys pidättämiseen oikeutetun virkamiehen määräämän matkustuskiellon voimassa pitämisestä tuomioistuimen tutkittavaksi. Vaatimus on otettava käsiteltäväksi viikon kulues-

sa sen saapumisesta tuomioistuimelle. --- Tuomioistuimen määräämän matkustuskiellon uudelleen käsittelyssä noudatetaan soveltuvin osin 3 luvun 15 §:n 1 momenttia.

- PKL 5:11 § (matkustuskieltoasian käsittely)
Matkustuskieltoasian tuomioistuinkäsittelyssä noudatetaan soveltuvin osin 3 luvun 1, 3, 5-7 ja 18 §:n säännöksiä vangitsemisvaatimuksen tekemisestä ja käsittelystä.
- PKL 5:8.2 (matkustuskiellon jatkaminen)
Matkustuskielto on kumottava, jollei syytettä nosteta 60 päivän kuluessa kiellon määräämisestä. Tuomioistuin voi pidättämiseen oikeutetun virkamiehen viimeistään viikkoa ennen määräajan päättymistä tekemästä pyynnöstä pidentää määräaika. Tuomioistuimen on otettava asia käsiteltäväksi viipymättä ja ratkaistava se määräajan kuluessa.

Vakuustakavarikko

- PKL 6:2.3 § (vakuustakavarikkoasian käsittely)
Vakuustakavarikkoasian tuomioistuinkäsittelyssä noudatetaan soveltuvin osin 3 luvun 1, 3, 5, 6 ja 18 §:n säännöksiä vangitsemisvaatimuksen tekemisestä ja käsittelystä.
- PKL 6:5.1 § (vakuustakavarikkoasian uudelleen käsittely)
Sen vaatimuksesta, jota asia koskee, tuomioistuimen on päätettävä, onko vakuustakavarikko pidettävä voimassa. Vaatimus on otettava käsiteltäväksi viikon kuluessa sen saapumisesta tuomioistuimelle. Vakuustakavarikkoa ei kuitenkaan tarvitse ottaa uudelleen käsiteltäväksi aikaisemmin kuin kahden kuukauden kuluttua asian edellisestä käsittelystä.
- PKL 6:4.2 § (vakuustakavarikon syytemääräajan jatkaminen)
Tuomioistuimen on kumottava vakuustakavarikko myös, jollei syytettä nosteta neljän kuukauden kuluessa vakuustakavarikkoa koskevan määräyksen antamisesta. Tuomioistuin voi pidättämiseen oikeutetun virkamiehen viimeistään viikkoa ennen määräajan päättymistä tekemästä pyynnöstä pidentää tätä aikaa enintään neljällä kuukaudella kerrallaan. Tuomioistuimen on otettava määräajan pidentämistä koskeva asia käsiteltäväksi viipymättä ja ratkaistava se määräajan kuluessa. --- Asia voidaan kuitenkin ratkaista sanottua henkilöä kuulematta, jollei häntä tavoiteta.

Takavarikko

- PKL 7:15 (takavarikon tai jäljentämisen saattaminen tuomioistuimen käsiteltäväksi)

Sen vaatimuksesta, jota asia koskee, tuomioistuimen on päätettävä, onko takavarikko pidettävä voimassa tai onko asiakirjan jäljennös säilytettävä käytettäväksi todisteena.

Ennen syytteen käsittelemisen alkamista tehty 1 momentissa tarkoitettu vaatimus on otettava käsiteltäväksi viikon kuluessa sen saapumisesta tuomioistuimelle. Sen käsittelemisestä on soveltuvin osin voimassa, mitä vangitsemisvaatimuksen käsittelemisestä 3 luvun 1 ja 3 §:ssä säädetään. Takavarikko tai asiakirjan jäljennöksen säilyttämisestä ei kuitenkaan tarvitse ottaa uudelleen käsiteltäväksi aikaisemmin kuin kahden kuukauden kuluttua asian edellisestä käsittelystä.

- PKL 7:14 § (takavarikon syytemääräajan jatkaminen)

Takavarikko on kumottava myös, jos syytettä sen perusteena olevasta rikoksesta ei nosteta neljässä kuukaudessa esineen, omaisuuden tai asiakirjan takavarikoimisesta. Tuomioistuin voi pidättämiseen oikeutetun virkamiehen pyynnöstä pidentää määrääikää enintään neljä kuukautta kerrallaan, jos takavarikoimisen edellytykset ovat edelleen olemassa eikä takavarikon voimassapitäminen takavarikoimisen peruste ja takavarikosta aiheutuva haitta huomioon ottaen ole kohtuutonta. Kysymyksessä olevan rikosasian laatuun ja selvittämiseen liittyvien erityisten syiden vuoksi määrääikää voidaan pidentää enintään vuosi kerrallaan tai päättää, että takavarikko on voimassa toistaiseksi. Takavarikko voidaan määrätä toistaiseksi voimassa olevaksi myös, jos sen kohteena olevan esineen, omaisuuden tai asiakirjan hallussapito on kielletty.

Edellä 2 momentissa tarkoitettu pyyntö on esitettävä viimeistään viikkoa ennen määrääajan päättymistä. Tuomioistuimen on otettava määrääajan pidentämistä koskeva asia käsiteltäväksi viipymättä ja ratkaistava se määrääajan kuluessa. --- Asia voidaan kuitenkin ratkaista sanottua henkilöä kuulematta, jollei häntä tavoiteta.

Etsintä

- PKL 8:17.2 § (erityisestä kotietsinnästä päättäminen)

Erityistä kotietsintää koskevan vaatimuksen esittää pidättämiseen oikeutettu virkamies. Vaatimus on otettava tuomioistuimessa käsiteltäväksi viipymättä vaatimuksen tehneen tai hänen määräämänsä asiaan perehtyneen virkamiehen läsnä ollessa.

- PKL 8:18.2 § (kotietsinnän saattaminen tuomioistuimen tutkittavaksi)

Kotietsintää koskevan vaatimuksen käsittelemisestä on soveltuvin osin voimassa, mitä vangitsemisvaatimuksen käsittelemisestä 3 luvun 1 ja 3 §:ssä säädetään.

- PKL 8:12.3 § (sinetöidyn aineiston tuomioistuinkäsittely)

Tuomioistuimen on otettava sinetöityä aineistoa koskeva asia käsiteltäväksi viipymättä ja viimeistään seitsemän päivän kuluttua asian saapumisesta tuomioistuimeen.

Salaiset pakkokeinot

- PKL 10:43 § (lupa-asian käsittelytuomioistuimessa)

Salaista pakkokeinoa koskevan lupa-asian käsittelemisessä ja ratkaisemisessa noudatetaan soveltuvin osin, mitä 3 luvun 1, 3, 8 ja 10 §:ssä säädetään vangitsemisasian käsittelystä. Peitetoimintaa koskevat asiat käsitellään Helsingin käräjäoikeudessa.

Salaista pakkokeinoa koskeva vaatimus on otettava viipymättä tuomioistuimessa käsiteltäväksi vaatimuksen tehneen tai hänen määräämänsä asiaan perehtyneen virkamiehen läsnä ollessa. Asia on ratkaistava kiireellisesti. Käsittely voidaan pitää myös käyttäen videoneuvottelua tai muuta soveltuvaa teknistä tiedonvälitystapaa, jossa käsittelyyn osallistuvilla on puhe- ja näköyhteys keskenään.

- Poikkeus PKL 10:43.3

Jos tuomioistuin on myöntänyt luvan telekuunteluun tai televalvontaan, se saa tutkia ja ratkaista luvan myöntämistä uuteen telesoitteeseen tai telepäätelaitteeseen koskevan asian vaatimuksen tehneen tai hänen määräämänsä virkamiehen läsnä olematta, jos on kulunut vähemmän kuin kuukausi saman epäillyn samaa epäiltyä rikosta koskevan lupa-asian suullista käsittelyä. Asia voidaan käsitellä mainitun virkamiehen läsnä olematta myös, jos pakkokeinon käyttö on jo lopetettu.

- PKL 10:44.1 § (julkinen asiamies)

Tuomioistuimen on määrättävä asuntokuuntelua koskevan vaatimuksen käsittelyyn julkinen asiamies valvomaan rikoksesta epäillyn ja muiden kuuntelun kohteeksi mahdollisesti joutuvien etua.

- PKL 10:60 § (salaisen pakkokeinon käytöstä ilmoittaminen)

Epäiltyyn kohdistetusta telekuuntelusta, tietojen hankkimisesta telekuuntelun sijasta, televalvonnasta, suunnitelmallisesta tarkkailusta, peitelystä tiedonhankinnasta, teknisestä tarkkailusta ja valvotusta läpilaskusta on viipymättä ilmoitettava hänelle kirjallisesti sen jälkeen, kun asia on saatettu syyttäjän harkittavaksi, taikka esitutkinta on muuten päätetty tai se on keskeytetty. Pakkokeinosta on kuitenkin ilmoitettava epäillylle viimeistään vuoden kuluttua sen käytön lopettamisesta. Epäillylle ilmoittamisesta on samalla annettava kirjallisesti tieto luvan myöntäneelle tuomioistuimelle.

Epäiltyyn kohdistetusta peitetoiminnasta, valeostosta ja tietolähteen ohjatusta käytöstä on ilmoitettava hänelle ilman aiheetonta viivytystä kirjallisesti sen jälkeen, kun asia on saatettu syyttäjän harkittavaksi. Epäilylle ilmoittamisesta on samalla annettava kirjallisesti tieto 32 §:ssä tarkoitettulle tuomioistuimelle.

Tuomioistuin voi pidättämiseen oikeutetun virkamiehen vaatimuksesta päättää, että 1 ja 2 momentissa tarkoitettua ilmoitusta epäilylle saadaan lykätä enintään kaksi vuotta kerrallaan, jos se on perusteltua käynnissä olevan tai tulevan tiedonhankinnan turvaamiseksi, valtion turvallisuuden varmistamiseksi taikka hengen tai terveyden suojaamiseksi. Ilmoitus saadaan tuomioistuimen päätöksellä jättää kokonaan tekemättä, jos se on välttämätöntä valtion turvallisuuden varmistamiseksi taikka hengen tai terveyden suojaamiseksi.

Ilmoitusta koskevan asian käsittelyssä tuomioistuimessa noudatetaan soveltuvin osin 43 §:n säännöksiä. Valeostosta ja tietolähteen ohjatusta käytöstä ilmoittamista koskevat asiat käsitellään Helsingin käräjäoikeudessa noudattaen soveltuvin osin mainitun pykälän 6 momenttia.